

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Кафедра економіки та фінансів

СТЕРАТИДА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ДЛЯ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНИХ РОБІТ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
ДЛЯ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ
6.030508 «ФІНАНСИ І КРЕДИТ»
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Тернопіль-2015

Методичні рекомендації для виконання дипломних робіт освітнього ступеня «Бакалавр» для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» денної форми навчання / д.е.н., проф. О.В. Панухник, к.е.н., доц. С.Є. Хрупович, к.е.н., доц. Н.С. Тимошик, к.е.н., доц. І.Г. Химич. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2015. – 88 с.

У методичних рекомендаціях наведено загальні вимоги до організації процесу підготовки, виконання, оформлення та захисту дипломних робіт освітнього ступеня «Бакалавр» на підставі Закону України «Про вищу освіту», інструкцій Міністерства освіти і науки України, вимог галузевого стандарту вищої освіти напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит», Положення про організацію навчального процесу в ТНТУ імені Івана Пулюя.

Укладачі: Панухник Олена Віталіївна, завідувач кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя, доктор економічних наук, професор
Хрупович Світлана Євгенівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя
Тимошик Наталія Степанівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя
Химич Ірина Григорівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя

Рецензенти: Рогатинський Роман Михайлович, проректор з наукової роботи ТНТУ імені Івана Пулюя, доктор технічних наук, професор
Длугопольський Олександр Володимирович, професор кафедри економічної теорії ТНЕУ, доктор економічних наук

Методичні рекомендації розглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки та фінансів
Протокол № 1 від 26 серпня 2015 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної комісії факультету економіки і підприємницької діяльності
Протокол № 1 від 31 серпня 2015 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ТА ЗАВДАННЯ ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	5
2 ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	7
2.1 ВИБІР ТЕМИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	7
2.2 СКЛАДАННЯ ПЛАНУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	8
2.3 ОФОРМЛЕННЯ ЗАВДАННЯ.....	8
2.4 ПІДБІР ЛІТЕРАТУРИ ТА ЇЇ АНАЛІЗ.....	9
2.5 ЗБІР ПРАКТИЧНИХ ДАНИХ.....	10
2.6 ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	10
2.7 КЕРІВНИЦТВО ДИПЛОМНОЮ РОБОТОЮ.....	10
2.8 РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ПІДПИС ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	11
3 СРУКТУРА ТА ЗМІСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	12
3.1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ.....	12
3.2 ВИМОГИ ДО РОЗДІЛІВ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	14
4 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	25
4.1 ТЕКСТОВА ЧАТИНА.....	25
4.2 НУМЕРАЦІЯ.....	26
4.3 ІЛЮСТРАЦІЇ.....	28
4.4 ТАБЛИЦІ.....	30
4.5 НУМЕРОВАНІЙ ПЕРЕЛІК.....	32
4.6 ПРИМІТКИ.....	33
4.7 ФОРМУЛИ ТА РІВНЯННЯ.....	34
4.8 ПОСИЛАННЯ.....	35
4.9 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	36
4.10 ДОДАТКИ.....	37
4.11 ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК.....	37
4.12 ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ.....	37
5. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	38
5.1 АНАЛІЗ МАЙНА ТА ДЖЕРЕЛ ЙОГО ФОРМУВАННЯ.....	38
5.2 АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	50
5.3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	52
5.4 АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	56
5.5 АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	62
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	67
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається вищим навчальним закладом.

Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

Завершальним етапом навчання студентів у вищому навчальному закладі та необхідною умовою присвоєння їм освітнього ступеня «Бакалавр» напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» є виконання та захист дипломної кваліфікаційної роботи.

Бакалаврська дипломна робота є узагальненням попередніх наукових пошуків студента в процесі його навчання в університеті, результатом його самостійної наукової роботи та має статус інтелектуального продукту на правах рукопису. Це творча робота, під час якої студенту необхідно продемонструвати вміння користуватись науковою літературою, вирішувати складні фінансово-економічні проблеми, використовувати економіко-математичні методи, володіти комп'ютерними інформаційними системами та технологіями, тобто фундаментальними вміннями і знаннями, яких достатньо для виконання завдань та обов'язків визначеного рівня професійної діяльності.

Дипломна робота стане підсумком того, як студент опанував комплекс навчальних дисциплін. У плані професійної підготовки дипломна робота повинна продемонструвати вміння здійснювати дослідження та приймати обґрунтовані фінансові рішення в конкретних умовах роботи підприємства, установи чи організації.

Мета виконання бакалаврської дипломної роботи – систематизація, закріплення та розширення теоретичних і практичних знань у галузі фінансів і кредиту, виявлення уміння застосовувати набуті знання при вирішенні конкретних економічних, наукових і виробничих задач, розвиток навичок ведення самостійної роботи і застосування методик дослідження при вирішенні проблем і питань, що розробляються у дипломній роботі, виявлення ступеня підготовленості студента до самостійної роботи в різних сферах економіки України в сучасних умовах.

Успішне виконання і захист бакалаврської дипломної роботи є свідченням сформованості в студента інтелектуальних якостей, що визначають його розвиток як особистості та є достатнім для присвоєння йому кваліфікації бакалавра, як певного освітнього ступеня.

Методичні рекомендації надають допомогу студенту в ході виконання дипломних робіт, формулюють єдині вимоги до вибору теми, послідовності етапів виконання, змісту окремих розділів, оформлення роботи, визначають порядок захисту та критерії оцінювання.

1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ТА ЗАВДАННЯ ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Дипломна робота є результатом особистої самостійної роботи студента, яка має внутрішню єдність і логіку викладу матеріалу і може виступати свідченням здобутого студентами рівня професійної компетентності.

У бакалаврській дипломній роботі мають бути присутні елементи власних наукових оцінок і результатів, одержаних відповідно до самостійно здійсненого аналізу й синтезу основних положень наукових і професійно-виробничих документів та проведеного експерименту в певній фінансовій установі чи її структурному підрозділі. Адже кваліфікація майбутнього спеціаліста – це поєднання ерудиції та творчих навичок у проведенні наукової й експериментальної роботи, спроможності критично осмислювати наукову інформацію, оцінювати її переваги і недоліки, «нестандартно» мислити, знаходити власні вирішення визначеної проблеми. Все це обумовлює такі основні вимоги до бакалаврських дипломних робіт студентів:

- бути спрямованими на розв'язання науково-методичних, організаційних чи практичних проблем з обраної теми дослідження;
- базуватися на використанні методів наукового пізнання;
- мати чіткі пропозиції щодо можливостей вдосконалення досліджуваного напрямку фінансової роботи;
- показати вміння студента кваліфіковано орієнтуватись у теоретичних і практичних розділах основних навчальних дисциплін, пов'язаних із обраною професією та використовувати їх при самостійному вирішенні конкретних дослідницьких завдань;
- визначення ступеня підготовленості студентів до практичної діяльності в умовах сучасної економіки.

У процесі виконання бакалаврської дипломної роботи студенти повинні вирішити такі завдання:

- з урахуванням рекомендованої кафедрою тематики дипломних робіт, відповідної бази практики, сфери наукової діяльності студента, актуальних проблем, що постають перед фахівцями-фінансистами, вибрати тему бакалаврської дипломної роботи та обґрунтувати її актуальність, визначити об'єкт і предмет дослідження;
- опрацювати та узагальнити законодавчу базу України, нормативно-правові та інструктивні матеріали, літературні та інші джерела з теми, що досліджується;
- оцінити ситуацію, що склалася в певній галузі науково-економічних знань, на підприємстві чи в організації;
- зібрати практичні матеріали з обраної теми дослідження в умовах конкретної фінансової установи (організації), підприємства та ін.;
- визначити зовнішні прояви проблеми, деталізувати ієрархію взаємно підпорядкованих проблем;
- вивчити (або поглибити) та узагальнити теоретико-методологічні засади з обраного напрямку дослідження;
- узагальнити методи дослідження економічних процесів на основі аналізу вітчизняного та зарубіжного наукового досвіду;

- провести всебічну діагностику ситуації із застосуванням сучасного інструментарію фінансового аналізу;
- дослідити закономірності розвитку досліджуваного явища або процесу;
- розробити та оцінити альтернативні підходи до вирішення визначених проблем з урахуванням факторів невизначеності й ризику;
- запропонувати оптимізаційні заходи щодо удосконалення методичного забезпечення за темою дослідження;
- сформулювати висновки та розробити конкретні пропозиції при вирішенні виявлених проблемних питань, і прогнозувати можливі наслідки впровадження пропозицій;
- оформити проведені теоретичні та практичні розробки у вигляді бакалаврської дипломної роботи, яка включає результати всіх розрахунків, ілюстративний матеріал та обґрунтування запропонованих заходів;
- захистити бакалаврську дипломну роботу на відкритому засіданні державної екзаменаційної комісії.

У процесі написання випускної кваліфікаційної роботи студент повинен проявити високий рівень загальноосвітньої та спеціальної підготовки в області теорії та практики фінансів, здатність застосовувати теоретичні знання для успішного вирішення питань, висунутих практикою, вміння проводити наукові та практичні дослідження, підбираючи та обробляючи відповідний статистичний та практичний матеріал.

До вирішення поставлених питань студент повинен підходити творчо. Повинен враховувати останні зміни в законодавстві України, спрямовані на реформування фінансово-кредитної системи та вдосконалення фінансової діяльності, а також обґрунтовувати доцільність й ефективність пропонованих рішень, чітко та логічно викладаючи свої думки і практичні варіанти рішень.

Дипломна кваліфікаційна робота повинна бути написана із застосуванням наукового стилю викладення матеріалу. Проведені дослідження мають бути обґрунтованими, а отримані результати дослідження – практично значимими і спрямованими на розвиток фінансової системи в Україні. Бажано, щоб результатом кваліфікаційної роботи було впровадження пропозицій в практику фінансової роботи підприємства, організації чи установи.

Відповідальність за коректність та достовірність поданої в роботі інформації, правильність розрахунків, якість оформлення та обґрунтованість отриманих висновків несе студент – виконавець бакалаврської дипломної роботи.

2 ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

2.1 ВИБІР ТЕМИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Тематика бакалаврських дипломних робіт обумовлена специфікою кафедри та повинна відповідати вимогам кваліфікаційної характеристики спеціальності, а також задовольняти такі основні положення:

- бути актуальною;
- відповідати сучасному стану економіки та фінансів;
- відображати перспективи розвитку фінансових відносин із урахуванням останніх наукових досягнень;
- бути спрямованою на рішення задач, що поставлені перед фінансовими підрозділами підприємств, а також організацій, на базі яких виконуються дипломні роботи;
- спонукати студентів до необхідності вивчення спеціальної літератури;
- стимулювати студентів до творчого пошуку нових рішень щодо поліпшення фінансової діяльності підприємств та організацій відповідно до обраної теми;
- передбачати вибір оптимального рішення поставленого завдання на основі застосування ефективних математичних методів і сучасних засобів комп'ютерної техніки.

Вибір теми бакалаврської роботи визначається проблемами, які відповідають тематиці наукових досліджень кафедри. Пошукові теми повинні носити дослідницький характер, узгоджуватись із потребами практики та відображати сучасний стан фінансової науки й практики. Правильний, добре продуманий вибір теми та аспектів її висвітлення є однією з головних умов успішного написання бакалаврської роботи. Обрана для дослідження тема має відображати наукові інтереси студента.

З огляду на те, що у навчальному дослідженні зазвичай неможливе комплексне вирішення наукових і практичних проблем, їх потрібно конкретизувати, тобто вибрати окремі аспекти, характеристики та особливості розвитку об'єкта, які становитимуть предмет дослідження. Конкретизація теми дослідження відбувається у процесі визначення окремих взаємопов'язаних завдань, розв'язання яких призведе до досягнення мети дослідження.

Ознайомлення з темою та усвідомлення конкретних підходів до її висвітлення відбувається в процесі пошуку, відбору та вивчення фахової літератури й передбачає визначення її актуальності, об'єкта та предмета, мети, основних завдань дослідження, наукових методів, які будуть використовуватись, а також можливостей упровадження в практику результатів дослідження.

Назва бакалаврської дипломної роботи повинна бути конкретною, за сутністю відображати вирішення наукової задачі, вказувати на мету дослідження та повністю відповідати напряму 6.030508 «Фінанси і кредит».

При виборі теми необхідно ознайомитися з основними джерелами, в першу чергу, новітніми, а також з суміжних галузей, визначення методів опрацювання

теми. Крім того, на основі вивчення питань виявляються необхідні для дослідження проблеми, а також складається програма дослідження.

Тематику досліджень пропонує кафедра (додаток А). Разом з тим, студент має право на самостійний вибір теми і після її обговорення з науковим керівником, назва теми бакалаврської роботи затверджується на засіданні кафедри. Ініціативна тематика повинна супроводжуватися мотивацією доцільності виконання та оцінкою перспектив інформаційного забезпечення дипломної роботи. Зміна студентом теми бакалаврської роботи без погодження з викладачем, який є його науковим керівником, неприпустима.

Тема дипломної роботи затверджується завідувачем кафедри за заявою студента (додаток Б). Темі дипломних робіт повинні бути остаточно обрані та закріплені за студентами в строки, встановлені кафедрою. Вибір теми в більш пізній термін розглядається в особливому порядку і визнається тільки у виняткових випадках. Тематика дипломних робіт і склад наукових керівників затверджуються наказом ректора університету не пізніше, ніж за півроку до закінчення строку навчання.

З кожним студентом після вибору теми бакалаврської роботи науковим керівником проводиться установча консультація з обговоренням завдань щодо роботи. У процесі подальшої роботи студент консультується з науковим керівником щодо конкретизації програми дослідження, структури та змісту своєї бакалаврської роботи.

Консультації студента з науковим керівником мають на меті обговорення структури диплому (назви розділів та параграфів), основних робочих гіпотез тощо. Календарний графік роботи визначає ритмічність консультативної допомоги студенту (не рідше двох разів на місяць) та контроль за ходом підготовки дипломної роботи в строк.

2.2 СКЛАДАННЯ ПЛАНУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

План дипломної кваліфікаційної роботи повинен розкривати зміст обраної теми та відповідати поставленим у роботі меті та завданням. Розробляється після затвердження теми дипломної роботи студентом самостійно й узгоджується з науковим керівником.

2.3 ОФОРМЛЕННЯ ЗАВДАННЯ

Після затвердження теми та обговорення з науковим керівником плану студент оформляє завдання з підготовки дипломної роботи. У завданні на виконання дипломної роботи визначаються вихідні дані, перелік питань і плакатів, що підлягають розробці. Завдання підписується ними й затверджується завідувачем кафедри. Разом із завданням розробляється календарний план підготовки роботи, що дозволяє здійснювати контроль за її виконанням (додаток В). Завдання додається до готового варіанта дипломної кваліфікаційної роботи та є її невід'ємною частиною.

2.4 ПІДБІР ЛІТЕРАТУРИ ТА ЇЇ АНАЛІЗ

Відповідно до обраної теми студент здійснює пошук, систематизацію та ретроспективний аналіз джерел науково-методичної інформації: монографій, авторефератів дисертацій, підручників і посібників, публікацій у періодичних професійних виданнях, реферативних журналах, інформації з мережі Інтернет.

Для написання дипломної кваліфікаційної роботи необхідно використовувати: законодавчі та нормативні акти в галузі регулювання фінансових відносин, вітчизняну та зарубіжну літературу, статистичні звіти, матеріали переддипломної практики.

Для підбору джерел інформації доцільно використовувати:

1) наукові публікації що індексуються у міжнародних наукометричних базах (наприклад, Scopus);

2) наукові публікації у виданнях: «Фінанси України», «Бізнес-Інформ», «Вісник НБУ», «Банківська справа», «Актуальні проблеми економіки», «Ринок цінних паперів України», «Финансы и кредит», «Статистика України», «Финансовая аналитика: проблемы и решения», «Бюллетень финансовой информации», «Экономический анализ: теория и практика», публікації інших видань;

3) статистичні довідники Державного комітету статистики України;

4) електронні публікації:

- Міністерства фінансів України (<http://www.minfin.gov.ua/control/uk/index>);

- Міністерства економічного розвитку і торгівлі України <http://www.me.gov.ua>);

- НБУ (<http://www.bank.gov.ua/Publication/index.htm>);

- Асоціації українських банків (<http://www.aub.com.ua>);

- Державного комітету статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>);

- Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (<http://ssmsc.gov.ua>);

- Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України (<http://www.dfp.gov.ua/>);

- інших центральних органів та установ виконавчої влади, адреса веб-сайтів яких розміщена на Урядовому порталі України (<http://www.kmu.gov.ua/control>);

- веб-сайтів фінансових установ, порталів та видань інших країн.

Глибина ретроспективного аналізу фахових науково-методичних джерел визначається потребами дослідження: для рівня підготовки «Бакалавр» – не менше як 90 джерел.

Студент повинен самостійно підбирати літературу за темою дипломної кваліфікаційної роботи. При її підборі необхідно звертатися в бібліотеку університету, до предметних каталогів і бібліографічних довідників, а також у районні та обласні бібліотеки. Рекомендується підбирати літературу не тільки суто за темою дипломної роботи, але і за близькими темами до обраної. При цьому треба опрацьовувати літературу, яка висвітлює як теорію, так і практику за напрямами досліджуваної теми. **Перевагу слід надавати виданням і статтям, які опубліковані за попередні 2-3 роки.**

Підготовка дипломної роботи передбачає узагальнення господарського законодавства з питань теми, що розробляється: законів України, указів Президента,

постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів, нормативних документів установ державної влади.

Особливу увагу слід звернути на інформацію, опубліковану в періодичній пресі, де подається інформація про результати останніх наукових досліджень і впровадження їх у практику. Може бути рекомендовано використання матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів, які найбільш оперативно та гостро відображають актуальні проблеми та шляхи вирішення завдань, які постають перед фінансовою наукою та практикою в Україні й за кордоном.

2.5 ЗБІР ПРАКТИЧНИХ ДАНИХ

Збір практичних матеріалів для дипломної роботи здійснюється за місцем проходження переддипломної практики. Джерелами фактичної інформації є звітні дані бази переддипломної практики; планові та фактичні показники фінансово-господарської діяльності підприємства (організації, установи) за останні 3 роки, документація статистичної, бухгалтерської та поточної звітності, дані фінансового та податкового обліку, спеціальних спостережень та експериментів з окремих питань дипломної роботи; опитувань фахівців підприємства, аналітична та оперативна інформація (Додаток К). Аналіз та узагальнення зібраного матеріалу проводиться відповідно до вимог діючих методик і розроблених програм.

2.6 ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Підготовка дипломної роботи є формою самостійної роботи студента. У той же час студенту надається можливість відвідувати консультації наукового керівника, в ході яких обговорюються усі проблеми й питання, що виникають під час написання дипломної кваліфікаційної роботи.

Відповідно до затверджених у завданні термінів виконання дипломної роботи студент надає на перевірку науковому керівникові завершені розділи дипломної роботи. Остаточний варіант дипломної роботи оформлюється з урахуванням усіх зауважень наукового керівника.

2.7 КЕРІВНИЦТВО ДИПЛОМНОЮ РОБОТОЮ

На період підготовки дипломної роботи, кафедра призначає студенту наукового керівника. Призначення наукового керівника здійснюється з урахуванням наукових інтересів студента або за принципом спадковості виконання курсових і науково-дослідних робіт з обраної тематики.

До основних функцій наукового керівника належать:

- 1) практична допомога студенту при виборі теми дипломної роботи та її деталізації;
- 2) видача завдання на її виконання;
- 3) рекомендації щодо вибору джерел науково-методичної та спеціальної інформації;
- 4) кваліфікована консультація щодо залучення й попередньої обробки вихідних даних у період науково-дослідної (переддипломної) практики;

- 5) науково-методичні консультації щодо розкриття змісту роботи;
- 6) систематичний контроль над ходом виконання окремих етапів затвердженого календарного плану;
- 7) поради щодо оформлення та презентації роботи;
- 8) оцінка якості її виконання за встановленими вимогами (відгук наукового керівника).

Студенту слід періодично інформувати наукового керівника про хід підготовки дипломної роботи, консультуватися з проблемних питань, що виникли, обов'язково доводити до відома керівника про можливі відхилення від затвердженого графіка виконання роботи.

На першому етапі підготовки дипломної роботи науковий керівник радить, як приступити до розгляду теми, корегує план роботи й дає рекомендації щодо вибору науково-методичної літератури.

У ході виконання роботи науковий керівник виступає як опонент, вказує на недоліки аргументації, структури та стилю викладення матеріалу, радить, як їх краще усунути. Студенту варто мати на увазі, що науковий керівник не є ні співавтором, ні редактором дипломної роботи, і тому не повинен виправляти всі наявні в дипломній роботі теоретичні, методичні, стилістичні та інші помилки.

Дипломник повинен творчо сприймати рекомендації та зауваження наукового керівника. На свій розсуд він може або врахувати їх, або відхилити тому, що відповідальність за теоретичну та методично завершену розробку та висвітлення теми, якість оформлення дипломної роботи повністю лежать на ньому, а не науковому керівникові.

2.8 РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ПІДПИС ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Згідно з регламентом студент зобов'язаний подавати дипломну роботу керівникові на перевірку частинами в установлені строки. В разі недодержання студентом календарного графіка виконання бакалаврської дипломної роботи, він не буде допущений до захисту.

Дипломна робота в остаточному варіанті повинна бути подана на рецензування науковому керівникові не пізніше, ніж за три тижні до початку роботи Державної атестаційної комісії.

Деканат готує та передає на підпис завідуючого кафедри подання голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи інформацію про результати успішності студента протягом періоду навчання. У поданні складаються висновки керівника дипломної роботи та кафедри про можливість захисту перед Державною екзаменаційною комісією.

Науковий керівник, що виступає експертом кафедри, складає письмовий «Відгук керівника про дипломну роботу» (додаток Ж).

Бакалаврська дипломна робота має бути підписана автором, керівником, членом комісії з нормоконтролю та з письмовим відгуком керівника подана завідувачу кафедри, який вирішує питання про допуск студента до захисту, роблячи відповідний запис на титульному аркуші дипломної роботи.

3 СРУКТУРА ТА ЗМІСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

При підготовці бакалаврської дипломної роботи студент повинен дотримуватися певних вимог:

- робота, подана на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» виконується державною мовою України;
- робота готується кожним студентом індивідуально;
- робота має бути науково-дослідною працею, що сприятиме вирішенню конкретних економічних, фінансових, управлінських проблем або комплексу проблем із глибоким розумінням напряму дослідження; робота має містити відомості про практичне застосування одержаних результатів дослідження;
- робота повинна розкрити вміння студента стисло, логічно та аргументовано викладати матеріал;
- текст повинен бути без граматичних і стилістичних помилок, а оформлення – відповідати вимогам, що ставляться до робіт, поданих до друку;
- при написанні роботи студент повинен обов'язково давати посилання на автора та джерело, звідки запозичені матеріали або окремі результати.

Бакалаврська дипломна робота має розкрити вміння студента викладати матеріал стисло, логічно й аргументовано.

Наукове дослідження необхідно здійснювати за такою логічною схемою:

- 1) характеристика актуальності обраної теми;
- 2) визначення мети та конкретних завдань дослідження;
- 3) визначення об'єкта й предмета дослідження;
- 4) обґрунтування теоретичної та методичної бази;
- 5) виконання аналітичної частини роботи;
- 6) обґрунтування пропозицій, їх апробація й оцінка отриманих результатів.

Бакалаврська дипломна робота складається з:

I. Пояснювальної записки.

II. Ілюстративної частини, яка містить графіки, схеми, таблиці, економіко-математичні моделі, методичні рекомендації, тощо, що віддзеркалюють проведені дослідження в роботі під час її презентації студентом.

Пояснювальна записка бакалаврської дипломної роботи повинна містити такі розділи:

1. Титульна сторінка пояснювальної записки містить: найменування вищого навчального закладу та випускаючої кафедри; тему роботи; дані про автора роботи; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові керівника та консультантів; місто, рік. Виконується на аркуші формату А4 зі всіма підписами (студента, наукового керівника, завідувача кафедри). Форма титульної сторінки наведена в додатку В.

2. Завдання на дипломну роботу студента: розміщується безпосередньо після титульного аркуша. Бланк завдання на дипломну роботу друкується з двох сторін аркуша А4 та має вигляд типового бланка (додаток Г).

3. Анотація, яка повинна містити основні результати, отримані в ході дослідження. Обсяг анотації – 1 сторінка формату А4. Анотація подається українською мовою (додаток Д).

4. Зміст бакалаврської дипломної роботи, який містить найменування та нумерацію початкових сторінок усіх розділів та підрозділів, висновків, переліку використаних джерел, додатків (додаток Е).

5. Перелік умовних позначень (за необхідності).

6. Вступ.

7. Основна частина.

8. Спеціальна частина.

9. Економічне обґрунтування.

10. Охорона праці.

11. Висновки та пропозиції.

12. Список використаних джерел.

13. Додатки до бакалаврської дипломної роботи.

Обов'язковими є:

- 1) Баланс (Звіт про фінансовий стан);
- 2) Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Структура пояснювальної записки та обсяг окремих її розділів залежать від особливостей теми дослідження, але повинна формуватися з додержанням таких умов:

- **обсяг пояснювальної записки** має складати **90-100 сторінок тексту**, оформленого згідно з вимогами до написання дипломних робіт;

- кількість сторінок в окремих розділах чітко не регламентується, але робота повинна бути збалансованою за кількістю сторінок у розділах та має відповідати вимогам достатньої інформативності та обґрунтованості рішень та висновків (кожний підрозділ – 7-10 сторінок);

- громіздкі обґрунтування, фінансову звітність, табличний матеріал чи значні математичні розрахунки тощо доцільно виносити в додаток (чи додатки);

- висвітлення положень та рекомендацій повинні бути конкретними й не містити тільки констатації загальновідомих міркувань;

- висновки та основні рекомендації згідно з темою дослідження повинні ґрунтуватися на результатах дослідження, що проведено в роботі.

Аналітичний матеріал має знайти відображення у статистичних, розрахункових таблицях, графіках, діаграмах, які характеризують результат дослідження.

Зміст кожного з розділів залежить від теми бакалаврської дипломної роботи та погодженого з науковим керівником плану. Проте існують загальні вимоги до виконання кожного розділу, які наведені у п.п. 3.2.

Ілюстративна частина не є складовою пояснювальної записки і призначена для презентації основних результатів роботи під час її захисту. Структура і склад матеріалів, що подаються в ілюстративній частині, погоджуються з науковим керівником після завершення роботи над пояснювальною запискою, виходячи з теми бакалаврської дипломної роботи і структури доповіді студента при її захисті.

Рекомендована кількість ілюстративних матеріалів – від 8 до 12 сторінок. Ілюстративна частина повинна відображати всі розділи бакалаврської дипломної роботи, відображати одержані результати дослідження.

До вибору плакатів слід підходити обмірковано та виважено, адже в них мають бути відображені результати всіх розділів дипломної роботи.

Серед обов'язкових особливо корисним є плакат, що коротко характеризує актуальність, мету, завдання, наукову новизну і практичну цінність дипломної роботи, характеризує загальну схему, логіку дослідження.

Доцільним є плакат з динамікою основних показників фінансово-господарської діяльності об'єкта дослідження.

Бажано підготувати плакат, що описує типові та оригінальні методи дослідження.

Дуже важливим є плакат з оцінки економічної ефективності (результативності) пропозицій дипломника, а також про впровадження результатів роботи у виробництво або наукові розробки.

Основні результати дослідження бажано представити у вигляді графіків, таблиць, діаграм, які дозволять краще викласти матеріал доповіді.

Титульний аркуш ілюстративного матеріалу має містити реквізити титульного аркуша пояснювальної записки. Форма титульного аркуша ілюстративного матеріалу наведена в додатку М.

3.2 ВИМОГИ ДО РОЗДІЛІВ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТ

Зміст розташовують безпосередньо після анотації на новій сторінці.

Зміст може займати **1-1,5 сторінки** та містить послідовний перелік структурних елементів пояснювальної записки, найменування розділів і підрозділів із вказівкою номерів сторінок, на яких вони наведені.

Він розробляється після затвердження теми дипломної роботи студентом самостійно й узгоджується з науковим керівником (додаток до додатку Е).

Зміст має відображати суть проблеми, її складність та логіку дослідження та відповідати поставленим у роботі цілям і завданням. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, тісно пов'язаними з назвою роботи, але не повторювати її.

Розряди номерів сторінок розташовують точно один під одним. Закінчення найменування елементів змісту відокремлюють від номера сторінки крапками. Сторінки змісту не нумеруються.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (ЗА НЕОБХІДНІСТЮ)

Якщо в тексті пояснювальної записки зустрічаються умовні позначення, скорочення, символи, одиниці виміру, не передбачені чинними стандартами, а також спеціальні терміни, то їх перелік оформлюється окремим списком у вигляді таблиці або стовпчика, де ліворуч за абеткою позначаються умовні позначення, скорочення або терміни, а праворуч – їх розшифровка. Перелік умовних позначень розташовують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки. Якщо в

тексті умовні позначення повторюються не більше трьох разів, то вони не наводяться в переліку скорочень і умовних позначень. У цьому разі їх розшифровку наводять один раз за першою появою цих елементів у тексті пояснювальної записки. Перелік умовних позначень дають у такій послідовності:

- 1) скорочення, у тому числі аббревіатурні;
- 2) умовні позначення;
- 3) одиниці виміру;
- 4) терміни.

Для умовних позначень встановлений такий порядок їх запису. Спочатку за абеткою наводяться умовні позначення українського алфавіту, потім – латинського й останніми – грецького.

ВСТУП

Вступ розкриває сутність і стан наукового завдання (проблеми), його актуальність, наукову та практичну цінність теми, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

У вступі подають загальну характеристику бакалаврської дипломної роботи у рекомендованій послідовності.

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими підходами до існуючої проблеми (завдання) обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідного напрямку дослідження. При висвітленні стану досліджуваної проблеми (завдання) слід назвати авторів, які зробили найбільш значний внесок в її розробку, основні закони і нормативні акти України та міжнародного права, на яких базується робота. Обґрунтування актуальності не повинно бути багатослівним.

Мета і завдання дослідження. Мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для її досягнення, формулюють виходячи з необхідності систематизувати, узагальнити, поглибити розробку окремого питання і на цій основі зробити висновки та окреслити напрями вдосконалення функціонального механізму об'єкта дослідження. Не слід формулювати мету як «уточнення...», «вивчення...», тому, що ці слова вказують на спосіб досягнення мети, а не на саму мету. Завдання, які ставляться в роботі, повинні відображати шляхи досягнення обраної мети дослідження. Формулювання завдань можна подати, використовуючи слова типу: «систематизувати...», «визначити...», «розробити...», «обґрунтувати...» тощо. Як правило, виходячи із завдань дослідження, будується структура роботи. Тому завдання дослідження відповідають змісту розділів і підрозділів бакалаврської дипломної роботи.

Об'єкт дослідження – це процес (явище), що породжує проблемну ситуацію, і обраний(е) для вивчення. Не слід називати об'єктом дослідження конкретне підприємство, організацію, установу чи орган державної влади або його підрозділ, на прикладі якого виконується робота.

Предмет дослідження – конкретна проблема (завдання), що міститься в межах об'єкта дослідження і на яку спрямовується увага при підготовці дипломної роботи.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне та окреме. Саме на предмет дослідження спрямована основна увага студента, оскільки він визначає тему бакалаврської дипломної роботи.

Методи дослідження. Подають перелік методів дослідження, які використані для досягнення поставленої в роботі мети. Слід перелічити методи дослідження, що застосовувалися, з посиланням на конкретні завдання, що виконувалися за допомогою цих методів.

Метод – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретного завдання.

Спостереження – це систематичне, цілеспрямоване вивчення об'єкта.

Порівняння – це процес становлення подібності або відмінностей предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам.

Вимірювання – це визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру.

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, за яким дослідник активно та цілеспрямовано впливає на нього завдяки створенню штучних умов або використанню природних умов, необхідних для виявлення відповідної властивості.

Абстрагування – метод наукового пізнання, що полягає в мисленнєвому виділенні суттєвих, найістотніших рис, відношень, сторін предмета.

Аналіз – метод пізнання, який дає змогу подіти предмети дослідження на складові частини (природні елементи об'єкта або його властивості та відношення).

Синтез - метод з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле.

Індукція – це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень, окремі факти неначе виводять до загального положення.

Дедукція – метод пізнання є використання загальних наукових положень при дослідженні конкретних явищ.

Інтуїція – метод пізнання, що є вираженням безпосередності у процесі пізнання на відміну від опосередкованого, дискурсивного характеру пізнання), вирішення проблеми на основі ірраціонального здогаду.

Моделювання – метод, який ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи.

Узагальнення – це метод наукового пізнання, за допомогою якого фіксуються загальні ознаки та властивості певного класу об'єктів та здійснюється перехід від одиничного до особливого та загального, від менш загального до більш загального.

Аналогія – це метод, відповідно до якого на підставі подібності предметів за одними ознаками робиться висновок про їх подібність за іншими ознаками.

Екстраполяція – метод наукового дослідження, який полягає в розповсюдженні висновків, отриманих із спостережень над однією частиною об'єкта.

Формалізація – метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом зображення їхньої структури у знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

Аксіоматичний метод – метод побудови наукової теорії, за якого деякі твердження приймаються без доведень, а всі інші знання виводяться з них відповідно до певних логічних правил.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей.

Системний підхід полягає в комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем), дослідженні їх як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин.

Систематизація – специфічний метод дослідження, пізнавальний процес упорядкування деякої множини розрізнених об'єктів і знання про них.

Метод класифікації – це сукупність правил створення системи класифікаційних угруповань та зв'язки між ними.

Типологія – метод наукового пізнання, в основі якого лежить розчленування систем об'єктів і їх групування за допомогою узагальненої, ідеалізованої моделі або типу

Порівняння – метод наукового пізнання, за допомогою якого робиться висновок про подібність чи відмінність об'єктів пізнання

Гіпотетико-дедуктивний метод – спосіб пізнавальної дійсності, що полягає у побудові гіпотетико-дедуктивної моделі для теорії, структура якої вивчається.

Економіко-статистичний метод – це метод, на якого покладено завдання вивчати масові явища та процеси і на основі висновків робити відповідні закономірності.

Балансовий метод – використовується для відображення на балансі матеріальних, трудових, ресурсів для кращого їх використання.

Монографічний метод – це метод, за допомогою котрого ми маємо змогу вивчити передовий досвід, виявити передові і прогресивні методи господарської діяльності підприємства, провести аналіз занепаду підприємства та обґрунтувати заходи щодо подальшого його розвитку.

Розрахунково-конструктивний метод – це метод, який використовується при прогнозуванні та планування виробництва.

Експериментальний метод – це метод, за допомогою котрого можна перевірити та дослідити на практиці правильність теоретичних положень, ступінь нових важелів економічного регулювання економіки підприємства.

Інформаційна база. Коротко наводиться перелік джерел інформації, що були використанні для написання роботи.

Практичне значення одержаних результатів. У дипломній роботі, що має теоретичне значення, треба подати відомості про наукове використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. У дипломній роботі, що має прикладне значення, – відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання.

Апробація результатів роботи та публікації. При наявності оприлюднення результатів бакалаврської дипломної роботи наводиться інформація про наукові та науково-практичні конференції, семінари, на яких оприлюднені результати роботи. Також, вказується наявність публікацій основних результатів дослідження в статтях у наукових журналах, наукових праць, матеріалах і тезах конференцій, семінарів тощо.

Структура та обсяг дослідження. Зазначається кількість сторінок пояснювальної записки, на якій розміщено усі структурні елементи роботи.

Наводиться кількість табличного та ілюстративного матеріалу, а також вказується кількість використаних джерел і додатків.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Структура основної частини пояснювальної записки, обсяг її розділів і підрозділів залежать від теми кваліфікаційної роботи.

Основна частина містить основні теоретичні та методичні положення, проблемні, дискусійні та невирішені питання теми, науково обґрунтовані соціально-економічні, професійно-орієнтовані рішення та **складається з трьох розділів** та їх підрозділів:

- 1) **теоретичного;**
- 2) **аналітичного;**
- 3) **оптимізаційного.**

Кількість сторінок в окремих розділах строго не регламентується, однак їх зміст має відповідати вимогам достатньої інформативності й обґрунтованості висновків.

ПЕРШИЙ РОЗДІЛ

Першим розділом дипломної роботи є **теоретичний розділ**.

Мета розділу – набуття вмінь та навичок щодо формування інформаційної бази теоретико-методичного характеру та її узагальнення відповідно до обраного предмета дослідження й реалізації поставлених у роботі завдань.

Теоретичний розділ розробляється на засадах вивчення спеціалізованої літератури, нормативно-законодавчої бази та офіційної статистичної інформації. Огляд джерел інформації для теоретичного розділу дипломної роботи включає такі їх види:

- законодавчі та нормативні акти України та міжнародного права;
- підручники та навчальні посібники; монографії та наукові статті в спеціальних періодичних друкованих виданнях;
- науково-публіцистичні матеріали в засобах масової інформації тощо.

У теоретичному розділі, який має складатися з трьох логічно пов'язаних між собою підрозділів, розглядаються такі базові поняття:

- категорії, характеристики, властивості, що відображають об'єкт та предмет дослідження;
- стратегічні та тактичні аспекти, пов'язані з проблемою, ступінь її вивченості;
- системи показників, фактори, алгоритми, формули розрахунків і моделі.

У теоретичному розділі визначається науково-методична база, наводиться ґрунтовний термінологічний аналіз предметної області дослідження та глибокий ретроспективний огляд законодавчої, науково-економічної та інструктивно-методичної літератури, дається порівняльний аналіз межі доцільного використання тих або інших методів, обґрунтовується остаточний вибір методів вирішення проблемної ситуації. При підготовці цього розділу необхідно встановити, що зроблено з обраної тематики провідними науковцями.

У теоретичних дослідженнях доцільно узагальнити вітчизняний і закордонний досвід розробки теоретико-методичних засад відповідно до предметної області дослідження.

Дипломна робота повинна відображати точку зору автора, а тому в ній завжди присутні елементи наукової дискусії і полеміки. З кожного проблемного питання

важливо знайти подібність і розходження точок зору провідних вчених, дати їх порівняльний аналіз, виявити можливі протиріччя й неточності, щоб обґрунтувати власну позицію.

При вивченні літератури не варто повністю цитувати прочитаний текст. Слід відбирати тільки ті наукові факти, які становлять основу наукового знання, відображають об'єктивні властивості явищ і процесів. Наукові факти характеризуються такими особливостями, як новизна, точність, об'єктивність і вірогідність.

Про вірогідність вихідної інформації може свідчити не тільки характер використаних джерел, але й науковий, професійний авторитет автора, його приналежність до тієї або іншої наукової школи. Літературні джерела слід підбирати і використовувати відповідно до змісту проблеми, що досліджується. Необхідно вдумливо і критично аналізувати, оцінювати науково-методичні публікації, щоб погодитися або, навпаки, не погодитися з науковими поглядами окремих авторів. Використання науково-методичних джерел супроводжується обов'язковим посиланням на джерело й сторінку, звідки запозичені ті або інші відомості (наприклад: [123, с. 17]).

Робота не повинна носити абстрактного характеру. Міркування дипломника, узагальнення та висновки повинні будуватися на конкретному аналізі фактичного матеріалу. Водночас слід уникати простого та безсистемного нагромадження фактів без будь-якого достатнього їх осмислення та узагальнення. У процесі аналізу та узагальнень необхідно дотримуватись найсуворішої наукової достовірності. Не можна замовчувати або перекручувати факти задля надуманої ідеї, гіпотези. Той же принцип наукової добросовісності повинен бути покладений в основу оцінки праць попередніх авторів. Глибина аналізу думки становить головну підвалину будь-якого дослідження. Робота повинна всебічно розкривати сутність, суттєві риси та закономірності об'єкта дослідження.

У теоретичному розділі повинна бути обґрунтована інформаційно-статистична база дослідження, узагальнена система економіко-математичних моделей та методичних підходів щодо вирішення проблем (завдань) дослідження, які будуть розглядатися в наступних розділах.

Результатом теоретичного розділу має бути обґрунтування інструментів і методів розв'язання проблемної ситуації. При необхідності у кінці цього розділу формулюються пропозиції щодо вдосконалення науково-методичної бази.

У кінці першого розділу подається короткий загальний висновок щодо теоретичних досліджень, обсягом на 1 сторінку, в якому обґрунтовуються основні проблемні аспекти теми дослідження. Висновок по змістовній частині розділу є обов'язковим.

Орієнтовний обсяг першого розділу – 20 сторінок.

ДРУГИЙ РОЗДІЛ

Другим розділом бакалаврської дипломної роботи є **аналітичний розділ**. Це центральна як за обсягом, так і за науково-прикладною значущістю частина дипломної роботи.

Мета розділу – набуття та закріплення вмінь та навичок, а також формування компетентностей щодо проведення аналітичної оцінки стану та тенденцій розвитку об'єкта дослідження за допомогою методів фінансового аналізу.

В аналітичному розділі студент повинен продемонструвати вміння самостійно проводити наукові дослідження, застосовувати сучасні економіко-статистичні методи та методи наукового пізнання.

Розділ складається з трьох параграфів.

Його зміст буде мати певні відмінності, залежно від інформаційно-аналітичної бази дослідження, що використовується студентом для розкриття конкретної теми дипломної роботи. Оскільки, *в якості інформаційної бази дослідження виступає суб'єкт підприємницької діяльності*, то структура другого розділу буде мати такий вигляд:

1. Загальна характеристика та оцінка фінансового стану досліджуваного підприємства. Даний параграф повинен містити загальну характеристику бази практики (підприємства, звітність якого є інформаційною основою дослідження), та основні аналітичні розрахунки щодо загальної оцінки фінансового стану досліджуваного суб'єкта.

Характеристика бази практики (підприємства, звітність якого є інформаційною основою дослідження) повинна включати: повне найменування, призначення, організаційну структуру, склад основних підрозділів і виконавців, їх функції та ін. На базі статистичної, бухгалтерської та фінансової звітності суб'єкта діяльності необхідно надати його техніко-економічну та функціональну характеристику.

Також у даному розділі студент повинен здійснити оцінку техніко-економічних показників діяльності об'єкта дослідження за останні 3 роки, використовуючи узагальнені підходи до його виконання (наприклад, експрес-аналіз, аналіз фінансових результатів, аналіз основних коефіцієнтів оцінки фінансово-економічного стану тощо). Таблицю техніко-економічних показників діяльності підприємства подано в додатку Л.

2. Технологія проведення фінансового аналізу згідно з темою дипломної роботи. Даний параграф повинен містити опис технологічної складової об'єкта дослідження на основі системного аналізу, за допомогою чого визначається послідовність дій з встановлення структурних зв'язків між елементами досліджуваної системи. Це має бути реалізовано у вигляді деталізованого фінансового аналізу предметної області дослідження відповідно до теми дипломної роботи. Для цього студент повинен схематично зобразити технологію проведення аналізу та вказати, що є вхідною базою для його виконання, з яких етапів складається сам процес аналізу, та які саме документи виступають вихідною інформацією в результаті його проведення.

Далі в даному параграфі студент повинен детально розкрити зміст виділених етапів процесу деталізованого аналізу, обґрунтувати та навести систему прийомів та методів фінансового аналізу, яку доцільно використовувати при проведенні аналізу за досліджуваною темою, показати існуючі методики, зробити їх порівняльний

аналіз, дати пропозиції щодо ефективного використання тієї чи іншої методики при розв'язанні проблеми (завдань) дослідження.

3. Аналіз предметної області дослідження за темою дипломної роботи. В даному розділі студент проводить аналітичні розрахунки та формує обґрунтовані висновки, реалізуючи наведену в другому параграфі даного розділу технологію аналізу. Таким чином, студентом виконується ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах бази практики.

Обов'язковою умовою якісного виконання аналітичного розділу є побудова аналітичних таблиць та надання графічного матеріалу, що ілюструє отримані результати розрахунків. Розділ завершується оцінкою одержаних результатів та виявленням тенденцій і закономірностей розвитку об'єкта та предмета дослідження.

Необхідно чітко розмежувати джерела походження використаної при аналізі інформації: що запозичене з літератури, що отримано з документів організації, а які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів та розрахунків.

Висновки й узагальнення, сформульовані автором у першому розділі дипломної роботи, у другому розділі мають бути підтверджені конкретним практичним матеріалом (обсягом на 1 сторінку). Висновок за змістовною частиною розділу є обов'язковим.

Орієнтовний обсяг першого розділу – 25 сторінок.

Результати, отримані в аналітичному розділі, беруться за основу для розробки оптимізаційного розділу дипломної роботи.

Необхідна аналітично-статистична документація для проведення оцінки фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання в другому розділі дослідження:

1. Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».
2. Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».
3. Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» (за прямим методом).
4. Форма № 3н «Звіт про рух грошових коштів» (за непрямим методом).
5. Форма № 4 «Звіт про власний капітал».
6. Форма № 1-к «Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан)».
7. Форма № 2-к «Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».
8. Форма № 3-к «Консолідований звіт про рух грошових коштів» (за прямим методом).
9. Форма № 3-кн «Консолідований звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом)».
10. Форма № 4-к «Консолідований звіт про власний капітал».
11. Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».
12. Форма № 6 «Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами».
13. Форма № 1-м «Баланс» та Форма № 2-м «Звіт про фінансові результати».
14. Форма № 1-мс «Баланс» та Форма № 2-мс «Звіт про фінансові результати».
15. Інше.

ТРЕТІЙ РОЗДІЛ

Третім розділом бакалаврської дипломної роботи є оптимізаційний розділ.

Мета розділу – набуття вмінь та навичок щодо формування оптимізаційних заходів відповідно до отриманих результатів аналізу фінансово-економічних явищ та процесів.

У цьому розділі на базі теоретичних узагальнень і аналізу обґрунтовуються нові підходи до розв'язання проблемної ситуації, теоретичні, методичні та практичні пропозиції, а також організаційні й фінансово-економічні заходи щодо усунення виявлених недоліків, удосконалення фінансової роботи.

Завданнями третього розділу є розробка та обґрунтування конкретних пропозицій щодо удосконалення предмета дослідження, його інформаційного, методичного та організаційного забезпечення, а також пристосування запропонованих рекомендацій до практичної діяльності підприємства (організації, установи), що досліджується. Необхідно розробити механізм реалізації таких пропозицій, довести їх до рівня конкретних методик, рекомендацій.

Оптимізаційну частину (третій розділ) рекомендується подати у складі трьох підрозділів. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

Логіка викладення матеріалу в цій частині роботи повинна безпосередньо кореспондувати з теоретичним і аналітичним розділами. Так, у третьому розділі здійснюється розробка пропозицій з удосконалення фінансово-економічної діяльності на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, інструментарію, викладеного у першому розділі, а також з урахуванням проблемних елементів, які були виявлені за результатами аналізу, проведеного у другому розділі дослідження.

Усі пропозиції, що надаються у третьому розділі, мають бути певним чином обґрунтовані. При цьому, якщо пропонується впровадження заходів або напрямів розвитку, які не потребують техніко-економічного обґрунтування або при очевидних труднощах їх здійснення, слід використовувати результати наукових досліджень та практичних досягнень у галузі управління фінансами на підставі авторитетних літературних джерел. Особливу увагу слід приділяти вивченню зарубіжного досвіду з урахуванням особливостей вітчизняної економіки та його адаптацією до умов господарювання установи (підприємства), що досліджується.

Обов'язковою умовою якісного виконання третього розділу є застосування інформаційних технологій, економіко-математичних методів і моделей.

Достатньо часто для вирішення завдань третього розділу пропонують заходи, що вимагають техніко-економічного обґрунтування. В такому випадку доцільно застосовувати економіко-математичні моделі, методики статистичного аналізу тощо.

У даній частині доцільно здійснити аналіз корисності результатів дослідження, запропонувати шляхи використання основних положень роботи. Крім того, необхідно розрахувати й оцінити теоретичний і (або) практичний економічний ефект від впровадження оптимізаційних заходів, запропонованих студентом у дипломній роботі щодо вдосконалення діяльності установи в частині предмета дослідження. Конкретні підходи до розрахунку ефекту від запропонованих заходів залежать від обраного у дипломній роботі напряму дослідження.

Зміст третього розділу найбільш повно розкриває здатність студента до самостійної роботи, виявляє його вміння використовувати теоретичні знання в

конкретних умовах практичної діяльності. Тому бажаною є апробація розроблених гіпотез (механізмів, концепцій, принципових схем, програм, методик, моделей, стратегій тощо).

Студент повинен подати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, оцінку достовірності одержаних результатів (характеристик, параметрів), їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних досліджень.

В кінці третього розділу подається загальний висновок отриманих результатів щодо покращення виявлених проблемних аспектів досліджуваного суб'єкта господарювання (обсяг – 1 сторінка). Висновок за змістовною частиною розділу є обов'язковим.

Орієнтовний обсяг першого розділу – 25 сторінок.

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

Спеціальна частина дослідження складається з двох розділів:

1) Оцінка фінансово-економічних показників галузі, в межах якої функціонує суб'єкт господарювання.

2) Характеристика організаційно-правових аспектів виробничо-господарської діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання.

У кінці розділу необхідно подати загальний висновок (обсяг – 1 сторінка). Висновок за змістовною частиною розділу є обов'язковим.

Орієнтовний обсяг спеціальної частини – 10 сторінок.

Необхідна інформація для здійснення оцінки дослідження в спеціальній частині:

1. Офіційний сайт «Державна служба статистики України»: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний веб-портал Верховної ради України: <http://rada.gov.ua/>
3. Інше.

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

У даній частині зазначаються напрямки та заходи для організації та вдосконалення наявного фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання.

Даний розділ слід розбити на три підпункти. У кожному з цих підпунктів необхідно коротко описати суть окремої проектної пропозиції, навести результати розрахунків економічної ефективності проектних рішень та обов'язково зазначити використання комп'ютерної техніки у розрахунках (представити за допомогою клавіші «Print Screen» алгоритми розрахунку в Excel).

В кінці розділу необхідно подати загальний висновок (обсяг – 1 сторінка). Висновок за змістовною частиною розділу є обов'язковим.

Орієнтовний обсяг спеціальної частини – 8-10 сторінок.

ОХОРОНА ПРАЦІ

Зміст і обсяг розділів з охорони праці та цивільного захисту конкретизується консультантом відповідно до специфіки теми комплексної випускної роботи.

Орієнтовний обсяг спеціальної частини – 7 сторінок.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Висновки та пропозиції – це завершальний етап бакалаврської дипломної роботи, які виконують роль закінчення, що зумовлене логікою проведення дослідження у формі синтезу накопиченої в основній частині наукової інформації. У висновках повинна бути відображена сукупність результатів і положень, що характеризують її автора як здобувача освітнього ступеня бакалавра.

У загальному висновку (**обсяг – 3-4 сторінки**) викладають одержані в роботі найбільш важливі наукові та практичні результати, стисло узагальнюється виконане дослідження: визначається не тільки його наукова новизна і теоретична значущість, які випливають з кінцевих результатів, а й практична цінність. Необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання. Ознайомлення з текстом висновків повинно сформувати у читача уявлення про ступінь реалізації автором дипломної роботи поставленої мети та завдань, зазначених у вступі.

Студент у логічній послідовності узагальнює результати дослідження, формулює висновки та пропозиції до кожного розділу (підрозділу) і бакалаврської дипломної роботи в цілому. Відображаються саме ті висновки та пропозиції, які випливають із проведеного автором дослідження. За змістом і формою вони повинні бути чітко викладені, аргументовані та співвіднесені з уже відомими науково-практичними розробками.

У висновках автор підводить підсумки проведених теоретичних і практичних досліджень. Характеризуючи основні теоретичні і практичні результати, студент визначає ступінь вирішення завдань дипломної роботи. У висновках зазначається особистий внесок студента в одержані результати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновку.

У списку джерел обов'язково повинні бути посилання на законодавчу, нормативну, зарубіжну літературу, а також переважна кількість сучасної наукової літератури (статті, монографії, в тому числі провідних вчених ТНТУ ім. І. Пулюя).

Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв та ін.

Кількість використаних джерел нормативно не врегульована і залежить від ступеня вивченості проблеми. Виходячи з досвіду підготовки бакалаврських дипломних робіт, рекомендована загальна кількість позицій в переліку використаної літератури має бути **не менше, ніж 90 джерел**, при чому по тексту роботи повинні бути посилання на 70 % від цього списку.

ДОДАТКИ

Додатки є обов'язковим розділом бакалаврської дипломної роботи.

Матеріал, що надається в додатках, повинен відповідати обраній темі дослідження і містити необхідні матеріали, що були базою для проведення наукових досліджень і практичних розробок.

До додатків включають допоміжний матеріал, спрямований на посилення повноти сприйняття проведеного дослідження:

- форми фінансової звітності підприємств (організацій, установ);
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- проміжні математичні формули і розрахунки;
- розрахунки економічного ефекту;
- методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач на ЕОМ, які розроблені в процесі виконання дипломної роботи;
- ілюстрації допоміжного характеру.

Не слід включати у додатки матеріали, на які не має посилань у дипломній роботі.

Додатки повинні обов'язково містити елементи ілюстративного матеріалу, що використовується при захисті та копії опублікованих студентом статей (тез доповідей) за темою дипломної роботи.

4 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

4.1 ТЕКСТОВА ЧАТИНА

Мова дипломної роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів із літературних джерел є неприпустимим.

Робота має бути надрукована на одному боці сторінок стандартного білого паперу формату А4 (210x297 мм).

Текст друкується шрифтом Times New Roman; розмір шрифту – 14; інтервал – 1,5.

Текст дипломної роботи розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів полів: з лівого боку – не менш 30 мм, з правого – не менш 10 мм, зверху – не менш 20 мм, знизу – не менш 20 мм (рис. 4.1).

Вписувати у друкований текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні позначення можна чорнилом, тушшю, пастою лише чорного кольору. При цьому щільність вписаного тексту має бути наближеною до щільності основного тексту.

Роздруковані на ЕОМ програмні документи мають відповідати формату А4, включатися до загальної нумерації сторінок роботи і розміщуватися, як правило, у додатках.

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів та параграфів роботи. Зміст має включати усі заголовки, які є в роботі, починаючи зі вступу і закінчуючи додатками.

Текст основної частини роботи поділяється на розділи і підрозділи згідно з планом, затвердженим у завданні на виконання дипломної роботи.

Рисунок 4.1. Схематичне представлення правил позиціонування тексту в дипломній роботі

Заголовки структурних частин дипломної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ» (разом з конкретною назвою), «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» пишуться або друкуються великими літерами симетрично до тексту та виділяються жирним шрифтом.

Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається. Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом має бути не менше, ніж 2 рядки (рис. 4.2).

Кожну структурну частину дипломної роботи слід починати з нової сторінки.

Заголовки підрозділів пишуться або друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу та виділяються жирним шрифтом.

Крапка в кінці заголовка не ставиться.

Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту роботи і дорівнювати 5 знакам або 1,25 см (рис. 4.2).

4.2 НУМЕРАЦІЯ

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами.

Першою сторінкою дипломної роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться. Нумерація без крапки після неї проставляється у правому нижньому куті подальших сторінок.

Номер розділу ставиться після слів «РОЗДІЛ». Далі без крапки з великої букви у тому ж рядку йде назва розділу.

Не допускається розміщувати найменування розділу та підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після нього розташовано тільки один рядок тексту (рис. 4.3).

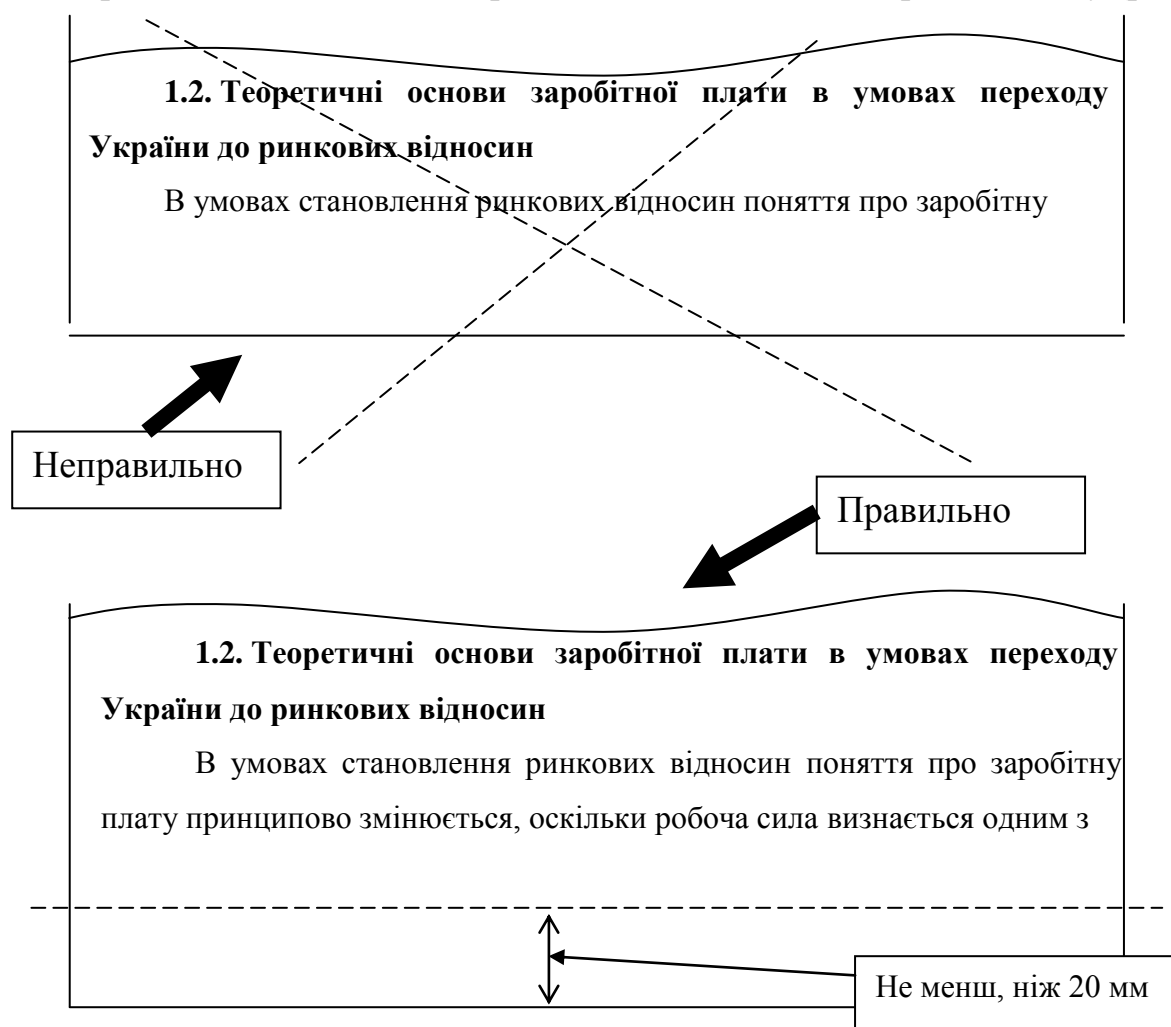

Рисунок 4.3. Схематичне представлення правил розміщення заголовку підрозділу та тексту дипломної роботи

Структурні елементи ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ та ПРОПОЗИЦІЇ, СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ не нумерують як розділи.

4.3 ІЛЮСТРАЦІЇ

Зміст ілюстрацій має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думки автора, і тому в тексті на кожну з них повинно бути посилання з коментарем (рис. 4.4).

Ілюстрації (схеми, графіки тощо) слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадано вперше, або на наступній сторінці. Якщо вони містяться на окремих сторінках роботи, їх включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстративні або табличні матеріали, розміри яких є більші за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках.

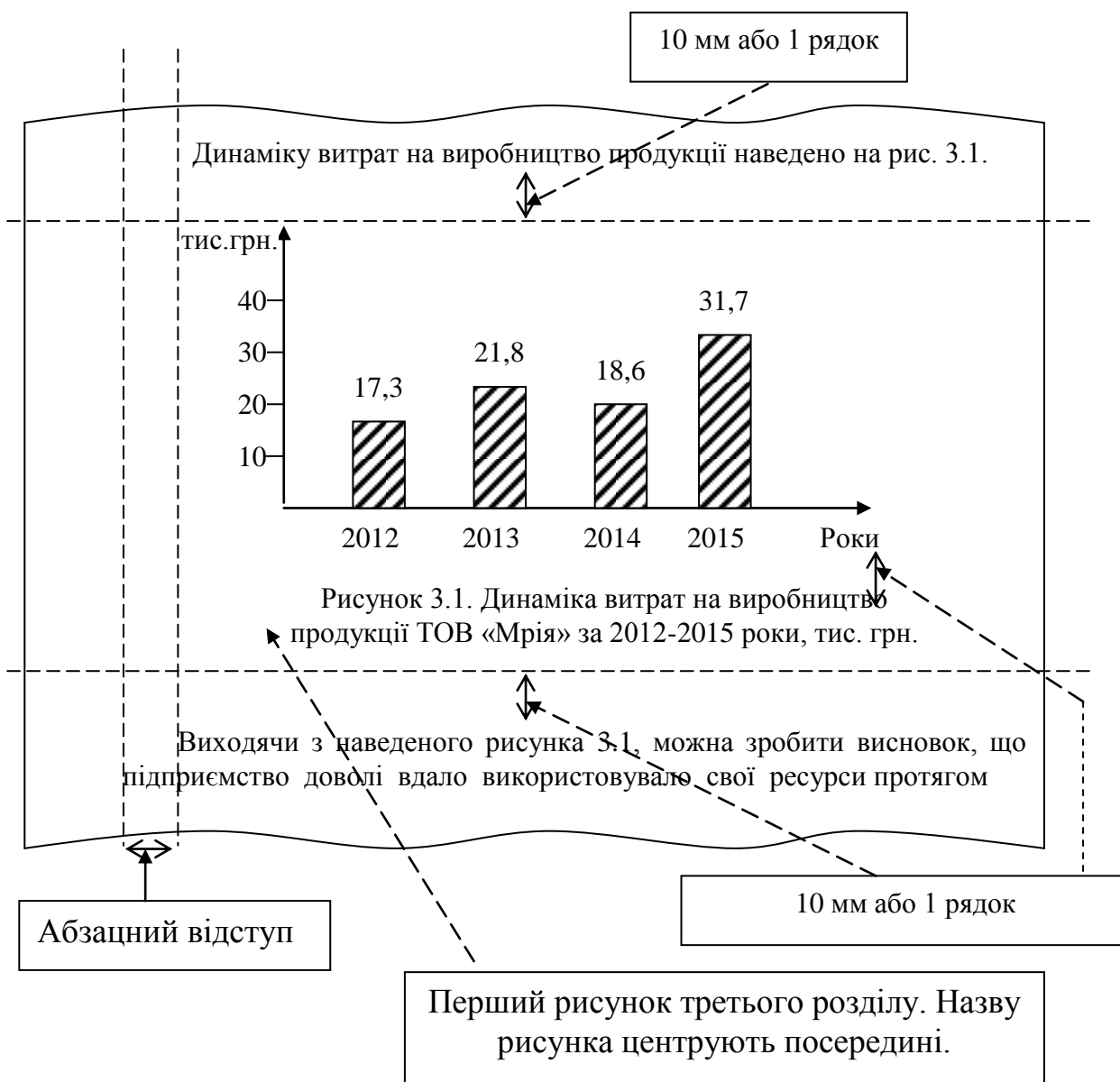

Рисунок 4.4. Приклад розміщення рисунку з коментарем

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст). Ілюстрація позначається словом «Рисунок», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних по центру сторінки (рис. 4.5), наприклад, «Рисунок 3.2. Динаміка витрат та випуску продукції ТОВ «Мрія» за 2012-2015 роки, тис. грн.». Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу. Якщо ілюстрація не вміщується на одній сторінці, можна переносити її на інші сторінки, вміщуючи назву ілюстрації на першій сторінці, пояснювальні дані – на кожній сторінці, і під ними позначати: «Рисунок __, аркуш __».

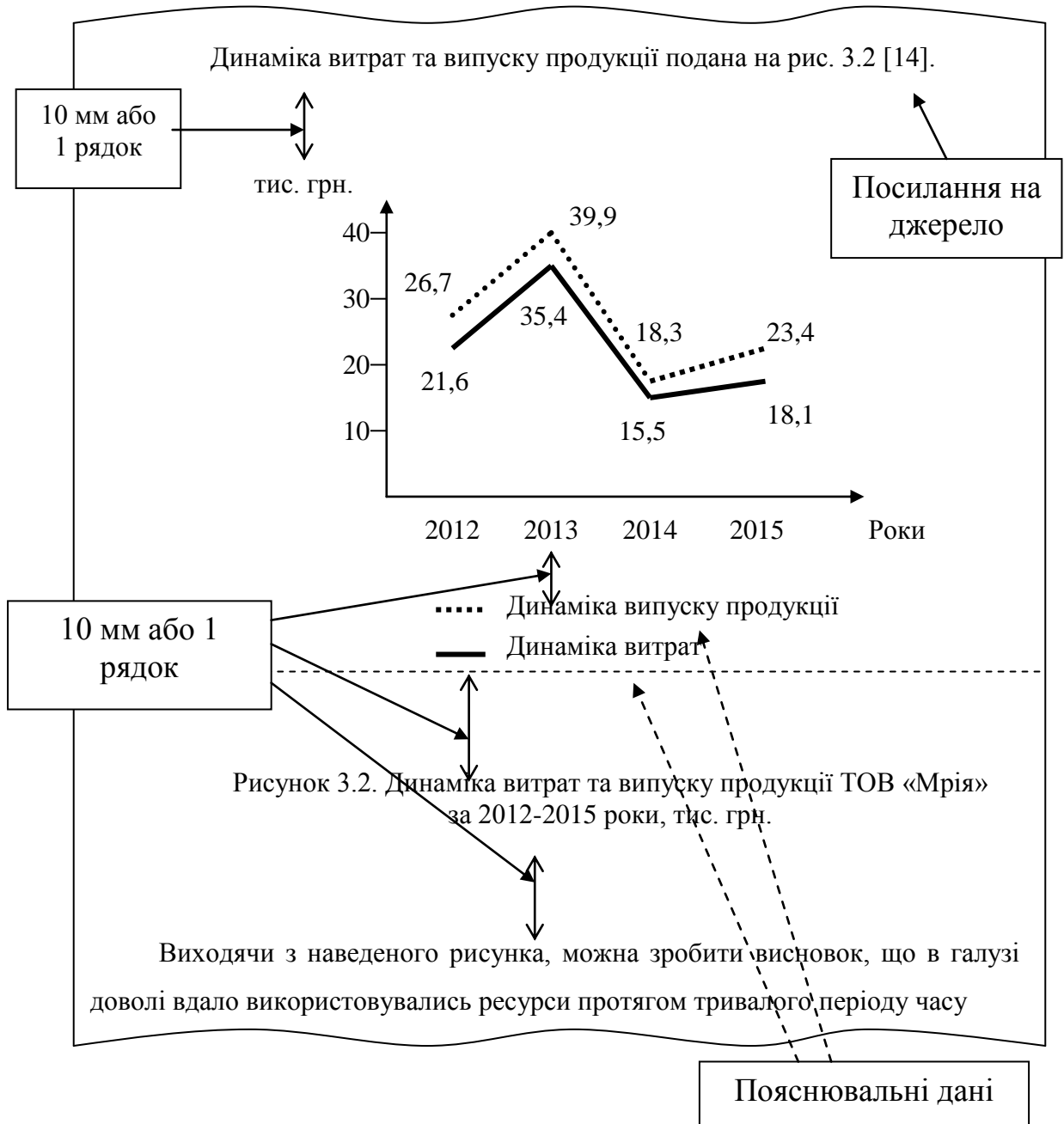

Рисунок 4.5. Приклад розміщення рисунка та пояснювальних даних до нього в тексті дипломної роботи

4.4 ТАБЛИЦІ

Цифровий матеріал дослідження, як правило, має оформлятися у вигляді таблиці.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назва має бути стислою та відображати зміст таблиці. Назву і слово «Таблиця» починають із великої літери. Назву не підкреслюють.

Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо складають одне речення із заголовком, і з великих – якщо вони є самостійними.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без обертання тексту або з обертанням за годинниковою стрілкою (рис. 4.6). Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені

в додатках) у межах розділу. Перед назвою розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера, який складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад, «Таблиця 3.1» (перша таблиця третього розділу), далі розміщується назва таблиці.

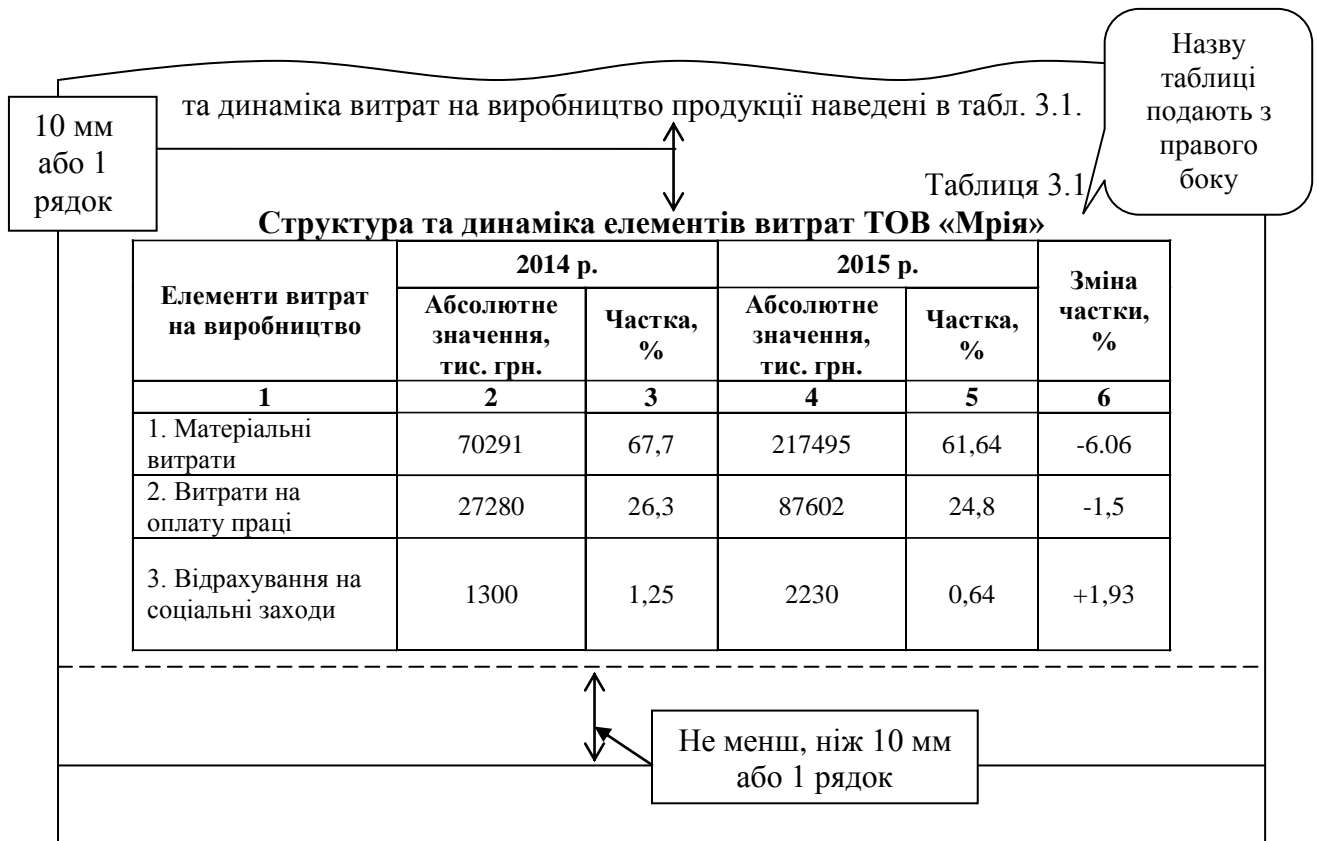

Рисунок 4.6. Приклад розміщення таблиці в тексті дипломної роботи

У разі перенесення таблиці на іншу сторінку над подальшими частинами пишеться: наприклад, «Продовження табл. 3.1» (рис. 4.7).

У таблицях слід обов'язково зазначати одиниці виміру. Якщо всі одиниці виміру є однакові для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Одиниці виміру мають наводитися у відповідності до стандартів. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Заголовки колонок таблиць починаються з великої літери.

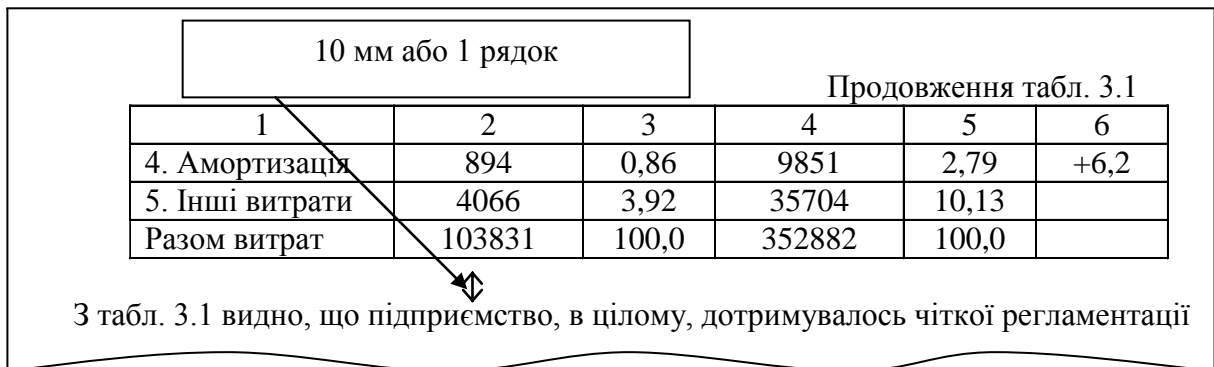

Рисунок 4.7. Зразок оформлення продовження таблиці в тексті дипломної роботи

4.5 НУМЕРОВАНИЙ ПЕРЕЛІК

Нумерований перелік, за необхідності, може бути наведеним всередині розділів. Перед переліком ставлять двокрапку. Для першої деталізації переліку варто використовувати арабські цифри з дужкою. Наприкінці ставиться крапка з комою, або двокрапка, якщо є подальша деталізація.

Перед кожною позицією подальшого переліку варто ставити малу літеру українського або російського алфавіту з дужкою, або, не нумеруючи, – з абзацного відступу без геометричних прикрас, використовувати знак «тире» у вигляді табуляції (другий рівень деталізації). Наприкінці ставиться крапка з комою. Після останнього пункту переліку ставиться крапка. Перелік пишуть малими літерами з абзацного відступу (рис. 4.8).

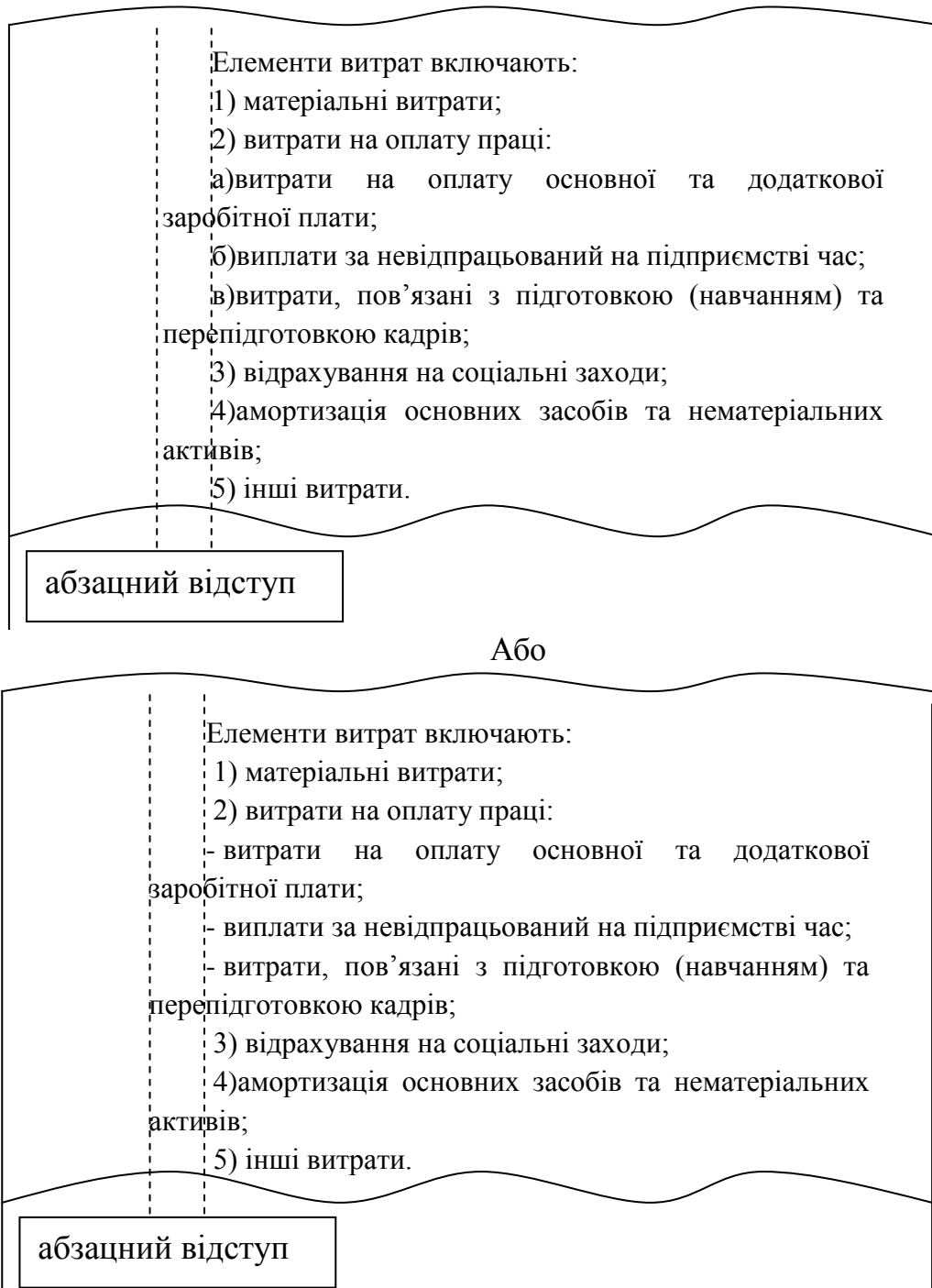

Рисунок 4.8. Зразок оформлення нумерованого переліку в тексті дипломної роботи

4.6 ПРИМІТКИ

За необхідності пояснення змісту тексту, таблиці чи ілюстрації, в дипломній роботі наводять примітки. Примітки розташовують безпосередньо після тексту, таблиці чи ілюстрації, до яких вони відносяться. Якщо примітка одна, її не нумерують.

Слово «Примітка» пишуть з великої літери з абзацного відступу, не підкреслюючи. Після слова «Примітка» ставлять крапку, і з великої букви в тому самому рядку наводять текст примітки.

Якщо має місце кілька приміток, то їх нумерують послідовно арабськими цифрами з крапкою (рис. 4.9).

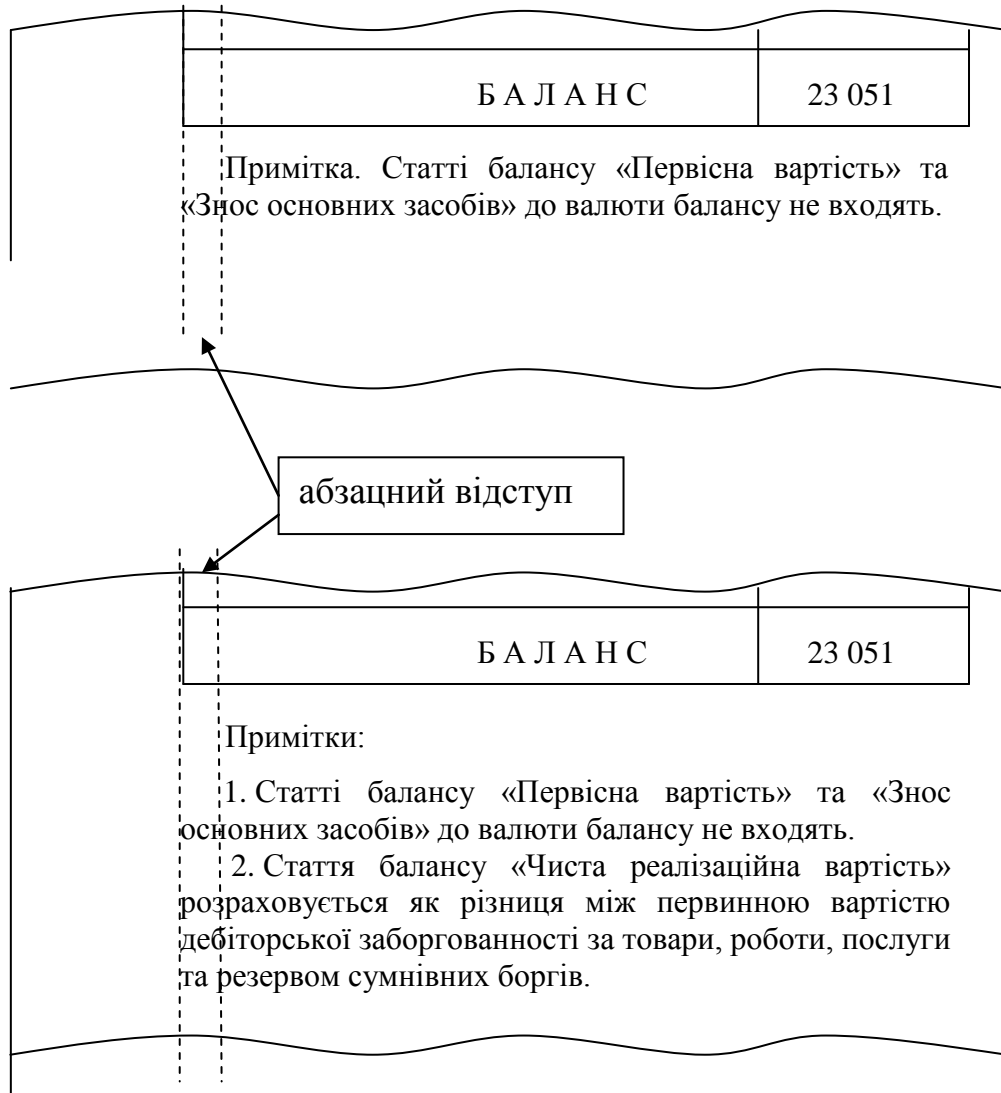

Рисунок 4.9. Зразок розміщення приміток у тексті дипломної роботи

Після слова «Примітки» ставлять двокрапку, і з нового рядка, з абзацу, після номера примітки з великої букви наводять текст примітки.

4.7 ФОРМУЛИ ТА РІВНЯННЯ

Формули в дипломній роботі слід оформляти в текстовому редакторі формул «Microsoft Equation3.0».

Формули в дипломній роботі нумеруються в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку (рис. 4.10). Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: «(3.1)» (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані в формулі, і кожне – з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

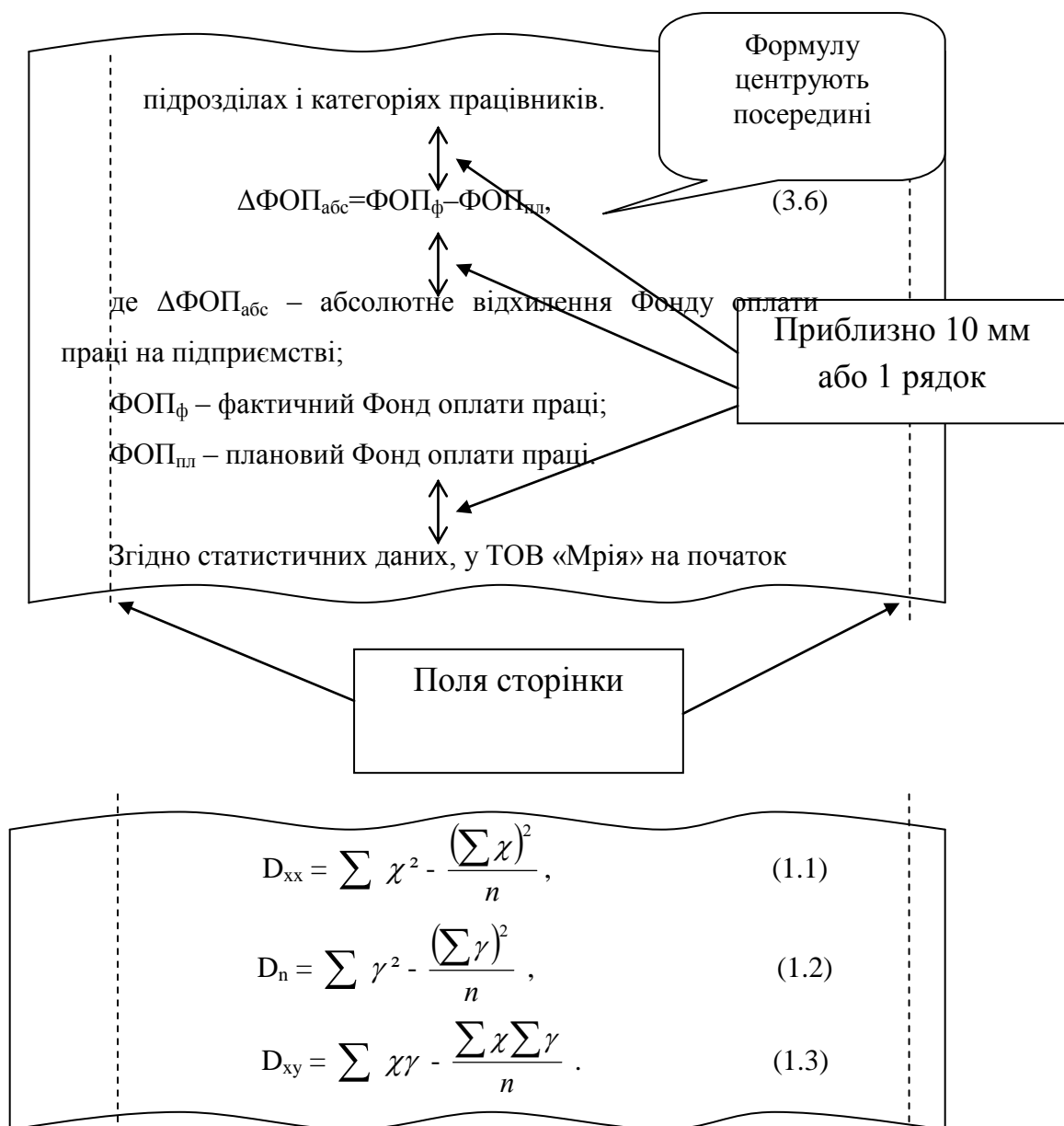

Рисунок 4.10. Зразок розміщення формул та рівнянь у тексті дипломної роботи

Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менш як один вільний рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) та ділення (:).

4.8 ПОСИЛАННЯ

Посилання на джерела інформації в тексті дипломної роботи слід зазначати порядковим номером посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... у працях [1-9] ...» (рис. 4.11).

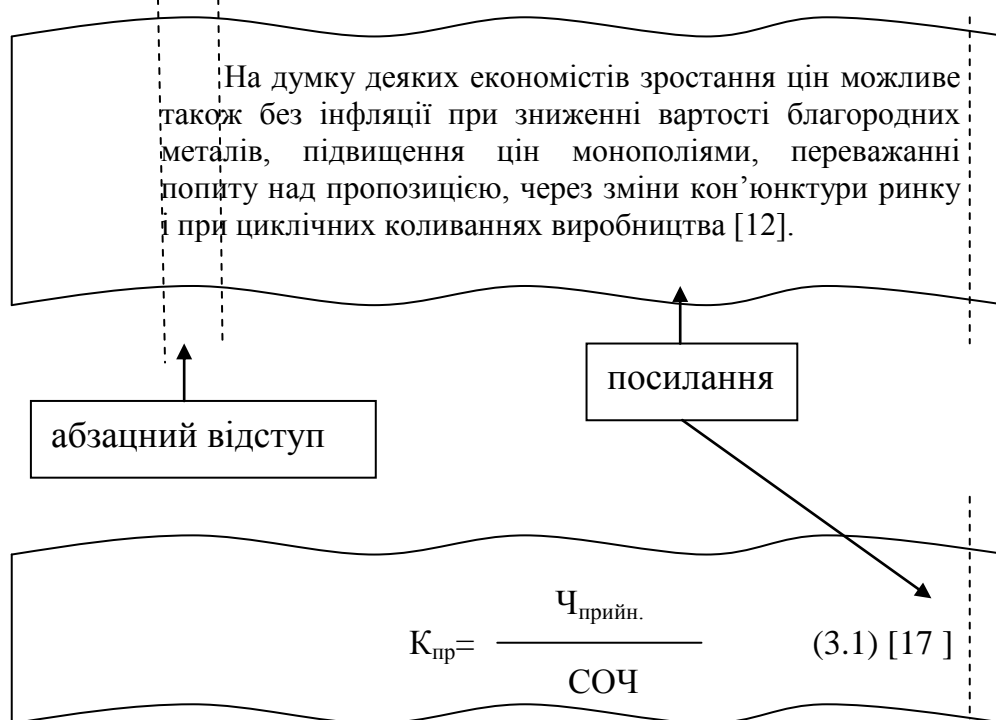

Рисунок 4.11. Зразок розміщення посилань у тексті дипломної роботи

У роботі можна посилатися на розділи, підрозділи, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки, вказуючи при цьому їхні номери (рис. 4.12).

Якщо посилання наводяться в тексті, варто писати:

«...у розділі 2...»;

«...дивися підрозділ 2.4...»;

«...відповідно до підрозділу 2.3...»;

«...на рис. 1.5...»;

«...у табл. 3.2...»;

«...згідно табл. 3.2...» або «...виходячи із табл. 3.2...»;

«...(див. табл. 3.2)...»;

«...за формулою (3.5)...»;

«... у рівняннях (1.9)-(1.12)...»;

«...у додатку Б...» або «...(додаток Б)...»

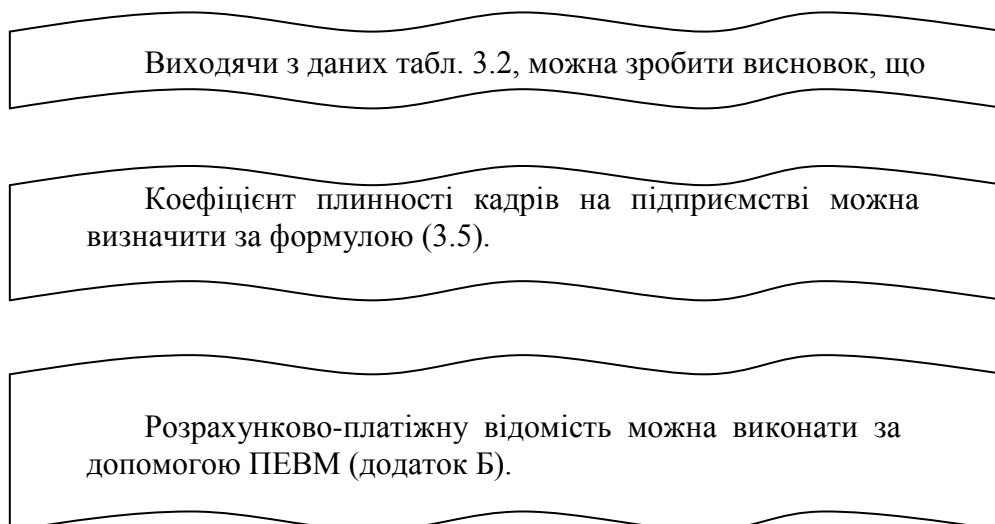

Рисунок 4.12. Зразок розміщення посилань на таблиці, формули та додатки в тексті дипломної роботи

4.9 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

При написанні основної частини роботи мають бути наведені джерела, звідки запозичений фактичний матеріал. Вони вказуються у відповідних посиланнях та в бібліографічному списку. Список використаних джерел повинен бути наведений після висновку з нової сторінки. Список використаних джерел розташовують у такій послідовності:

1. Конституція України;
2. Закони України;
3. Укази Президента України;
4. Постанови Верховної Ради України;
5. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України;
6. Інша література подається за абеткою (у тому числі положення та інструкції міністерств та відомств, доповіді й виступи державних діячів України);
7. Література, видана іноземними мовами;
8. Якщо джерелом інформації є ресурси мережі Інтернет, то в разі наявності прізвища автора, воно вказується в алфавітному порядку, в разі відсутності – в кінці переліку літератури.

Бібліографічний опис складається тією мовою, якою опубліковане видання.

Відомості про літературу, яка включена до списку, необхідно давати згідно з вимогами державних стандартів з обов'язковим наведенням назв праць і вихідних даних видавництва. Список використаної літератури складається згідно з вимогами стандарту ДСТУ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання». Так, необхідно вказати прізвище, ініціали автора, повну назву книги (статті), місце видання, видавництво, рік видання. Для статей, що опубліковані в періодичних виданнях, вказують прізвище, ініціали автора, назву статті, назву журналу або газети, рік видання, номер журналу чи дату виходу газети.

Приклади оформлення бібліографічного опису при складанні списку використаних джерел подано в додатку М.

4.10 ДОДАТКИ

Після останньої сторінки списку використаної літератури перед додатками необхідно розмістити чистий аркуш паперу, на якому посередині великими літерами написати «ДОДАТКИ». Це остання сторінка роботи, яка нумерується. У змісті роботи треба вказувати першу сторінку додатків.

Кожен додаток починається з нової сторінки. При цьому він повинен мати заголовок, написаний угорі аркуша маленькими літерами з першою великою, симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком маленькими літерами з першою великою повинно бути написане слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки варто позначати послідовно великими літерами української або російської абетки, за винятком літер **Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь**, наприклад «Додаток А», «Додаток Б».

Якщо недостатньо літер для нумерації додатків, продовжують їх нумерувати подвійними літерами таким чином: АА, АБ, АВ, ..., БА, ББ, БВ і т. д.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад, «Рис. А.3» – третій рисунок додатка а; «Таблиця А.2» – друга таблиця додатка А; «Формула (А.1)» – перша формула додатка А. Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, одне рівняння, їх нумерують, наприклад, «Рис. А.1», «Таблиця А.1», «Формула В.1».

Якщо додаток має продовження, то продовження додатка пишуть з абзацного відступу рядка з першої великої літери, вказуючи номер додатка і номер таблиці, рисунка або формули. Наприклад, «Продовження табл. А.4», «Продовження додатка Б», «Продовження рис. В.2».

4.11 ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

Незначні друкарські помилки, описки та графічні неточності, виявлені в роботі, можна виправляти шляхом зафарбовування білою фарбою і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту від руки чорним чорнилом або шляхом вклеювання роздрукованого фрагмента. **Допускається не більше, ніж два виправлення на одній сторінці.**

4.12 ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Демонстраційний матеріал до захисту дипломної роботи необхідно представити у вигляді презентації (програма Microsoft Power Point). Кількість слайдів визначається автором дипломної роботи та його науковим керівником.

Демонстраційний матеріал до захисту дипломної роботи для ДЕК оформлюється на аркушах формату А4 (роздруковані слайди у скорозшивачі).

Титульна сторінка демонстраційного матеріалу подана в додатку Н.

5. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У 2013 році відбулось реформування системи бухгалтерського обліку, з метою її наближення до МСФЗ, з'явилися оновлені форми фінансової звітності та удосконалено підходи до її складання. Наказом Міністерства фінансів «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку» від 07.02.13 за №73 було ухвалено Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визначення та розкриття її елементів, яке замінило перші п'ять П(С)БО: 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», 2 «Баланс», 3 «Звіт про фінансові результати», 4 «Звіт про рух грошових коштів» та 5 «Звіт про власний капітал».

У результаті таких нововведень усі підприємства повинні застосовувати нові форми фінансової звітності починаючи зі звітності за I квартал 2013 року.

Підприємства, за I квартал 2013 року звітують за оновленою формою балансу (звіту про фінансовий стан) та звіту про фінансові результати (звіту про сукупний капітал). Решту нових форм фінансової звітності вони будуть подавати тільки за підсумками 2013 року.

У зв'язку з цими подіями виникає необхідність у коригуванні розрахунку показників, що характеризують фінансовий стан підприємств, що дозволить об'єктивно оцінити їх фінансово-господарську діяльність, а це в свою чергу, забезпечить прийняття ефективних управлінських та економічних рішень.

В якості джерел інформації при трансформації формул показників, що характеризують фінансовий стан підприємства були використані наступні інструктивні матеріали:

1. Наказ Міністерства Фінансів України № 433 «Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності» від 28.03.2013 р.

2. Наказ Міністерства Фінансів України № 476 «Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності» від 11.04.2013 р.

Розглянемо **показники, що характеризують фінансовий стан підприємства** за наступними групами:

- 1) Аналіз майна та джерел його формування.**
- 2) Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.**
- 3) Аналіз фінансової стійкості підприємства.**
- 4) Аналіз ділової активності підприємства.**
- 5) Аналіз фінансових результатів та рентабельності підприємства.**

5.1 АНАЛІЗ МАЙНА ТА ДЖЕРЕЛ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Аналіз майна підприємства та джерел його формування починають з проведення загального аналізу. На цьому етапі формується попередня оцінка фінансового стану підприємства, визначаються зміни у складі майна і джерелах його фінансування, вивчаються фінансово незадовільні статті.

Проаналізувати показники динаміки і структури майна підприємства та джерел його формування можна шляхом горизонтального та вертикального аналізу даних балансу.

Горизонтальний аналіз означає метод співставлення значень однакових показників протягом певного часового періоду. Іншою назвою методу є часовий, адже порівнюється значення показника у певному році із значенням показника у попередньому. Інформаційною основою для застосування горизонтального методу є фінансова звітність підприємства. Процес передбачає визначення абсолютного відхилення, а також відносного приросту обсягу показника.

Трактування результатів залежить від явища, що досліджується. Наприклад, зменшення вартості основних засобів може бути свідченням зниження виробничого потенціалу підприємства, тобто є негативним явищем. В такому випадку слід звернути увагу на вплив поточної системи оподаткування на інвестиційну активність, вибір амортизаційної політики, інші аспекти управління виробничою сферою. У той же час скорочення рівня незавершеного будівництва свідчить про введення підприємством нових основних засобів у діяльність підприємства, тобто є позитивним явищем. Відповідно збільшення суми власного капіталу стимулює покращення значень показників фінансової стійкості.

Проведення горизонтального аналізу балансу підприємства відображено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Оцінка динаміки статей балансу підприємства (назва)

за період (роки,), тис. грн.

Актив	Код рядка	рік	рік	Відхилення		рік	Відхилення	
				Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.4/гр.3)* *100%-100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.7-гр.4	Відносне, % (гр.7/гр.4)* *100%-100%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Необоротні активи								
Нематеріальні активи	1000							
первісна вартість	1001							
накопичена амортизація	1002							
Незавершені капітальні інвестиції	1005							
Основні засоби	1010							
первісна вартість	1011							
знос	1012							
Інвестиційна нерухомість	1015							
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016							

знос інвестиційної нерухомості	1017							
Продовження табл. 5.1								
Довгострокові біологічні активи	1020							
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021							
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022							
Довгострокові фінансові інвестиції які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030							
інші фінансові інвестиції	1035							
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040							
Відстрочені податкові активи	1045							
Гудвіл	1050							
Відстрочені аквізиційні витрати	1060							
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065							
Інші необоротні активи	1090							
Нематеріальні активи	1000							
первісна вартість	1001							
Усього за розділом I	1095							
II. Оборотні активи								
Запаси	1100							
Виробничі запаси	1101							
Незавершене виробництво	1102							
Готова продукція	1103							
Товари	1104							
Поточні біологічні активи	1110							
Депозити перестраховання	1115							
Векселі одержані	1120							
Дебіторська заборгованість за	1125							

продукцію, товари, роботи, послуги								
Дебіторська заборгованість за розрахунками:								

Продовження табл. 5.1

за виданими авансами	1130							
з бюджетом	1135							
у тому числі з податку на прибуток	1136							
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140							
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145							
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155							
Поточні фінансові інвестиції	1160							
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165							
Готівка	1166							
Розрахунки в банках	1167							
Витрати майбутніх періодів	1170							
Частка перестраховика у страхових резервах	1180							
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181							
резервах збитків або резервах належних виплат	1182							
резервах незароблених премій	1183							
інших страхових резервах	1184							
Інші оборотні активи	1190							
Усього за розділом II	1195							
III. Необоротні активи, утримувані для	1200							

продажу, та групи вибуття								
Баланс	1300							

Продовження табл. 5.1

Пасив	Код рядка	рік	рік	Відхилення		рік	Відхилення	
				Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.4/гр.3)* *100%-100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.7-гр.4	Відносне, % (гр.7/гр.4)* *100%-100%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал								
Зареєстрований пайовий капітал	1400							
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401							
Капітал у дооцінках	1405							
Додатковий капітал	1410							
Емісійний дохід	1411							
Накопичені курсові різниці	1412							
Резервний капітал	1415							
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420							
Неоплачений капітал	1425							
Вилучений капітал	1430							
Інші резерви	1435							
Усього за розділом I	1495							
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення								
Відстрочені податкові зобов'язання	1500							
Пенсійні зобов'язання	1505							
Довгострокові кредити банків	1510							
Інші довгострокові зобов'язання	1515							
Довгострокові забезпечення	1520							
Довгострокові забезпечення виплат персоналу	1521							
Цільове фінансування	1525							
Благодійна допомога	1526							
Страхові резерви	1530							
у тому числі:	1531							

резерв довгострокових зобов'язань								
резерв збитків або резерв належних виплат	1532							

Продовження табл. 5.1

резерв незароблених премій	1533							
інші страхові резерви	1534							
Інвестиційні контракти	1535							
Призовий фонд	1540							
Резерв на виплату джек-поту	1545							
Усього за розділом II	1595							

III. Поточні зобов'язання і забезпечення

Короткострокові кредити банків	1600							
Векселі видані	1605							
Поточна кредиторська заборгованість за: за довгостроковими зобов'язаннями	1610							
за товари, роботи, послуги	1615							
за розрахунками з бюджетом	1620							
у тому числі з податку на прибуток	1621							
за розрахунками зі страхування	1625							
за розрахунками з оплати праці	1630							
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635							
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640							
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645							
Поточна кредиторська	1650							

заборгованість за страховою діяльністю								
Поточні забезпечення	1660							

Продовження табл. 5.1

Доходи майбутніх періодів	1665							
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670							
Інші поточні зобов'язання	1690							
Усього за розділом III	1695							
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700							
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800							
Баланс	1900							

Вертикальний аналіз – це структурний аналіз абсолютних величин балансу, який дає змогу за даними відносних величин вивчити структуру активів, тобто частку (відсоток) окремих їх видів у загальній сумі розділів та в цілому за балансом.

Вертикальний аналіз дозволяє визначити структуру основних елементів активів та пасивів організації, вплив окремих чинників на фінансовий результат, показники ліквідності та т. д. Розрахунок структури активів відбувається на основі ділення певного елемента активу (пасиву) на загальну суму активів (пасивів).

При обґрунтуванні висновків щодо виявленої структури активів та пасивів необхідно звернути увагу на сферу роботи підприємства, історію його функціонування, стан та вплив учасників ринку, показники майнового стану тощо. Зрозуміло, що в промислових підприємствах більшість активів за нормальних умов становлять необоротні активи, а у торговельного підприємства – запаси товарів. Те ж стосується і джерел фінансування підприємства – висока частка власного капіталу свідчить про низькі фінансові ризики, але також про неповне використання підприємством свого потенціалу. В умовах стабільного функціонування ринку така структура капіталу може виявитися оптимальною, проте якщо є можливість підвищити присутність на ньому – важливо залучати додаткові позикові кошти для інтенсифікації власної діяльності.

Перевагою цього виду аналізу є можливість зіставлення вираженої у відсотках структури показників одного звітного періоду з іншими незалежно від зміни їх розмірів. Вивчаючи ту чи іншу сукупність показників у різні періоди, можна спостерігати в які об'єкти було вкладене майно і ті зміни, які відбуваються в його структурі. Структурні зрушення дають змогу вивчити внутрішні негативні і позитивні зміни, які відбуваються на підприємстві з його активами.

Накопичені курсові різниці	1412								
Резервний капітал	1415								
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420								
Неоплачений капітал	1425								

Продовження табл. 5.2

Вилучений капітал	1430								
Інші резерви	1435								
Усього за розділом I	1495								
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення									
Відстрочені податкові зобов'язання	1500								
Пенсійні зобов'язання	1505								
Довгострокові кредити банків	1510								
Інші довгострокові зобов'язання	1515								
Довгострокові забезпечення	1520								
Довгострокові забезпечення виплат персоналу	1521								
Цільове фінансування	1525								
Благодійна допомога	1526								
Страхові резерви	1530								
у тому числі:									
резерв довгостро-кових зобов'язань	1531								
резерв збитків або резерв належних виплат	1532								
резерв незароблених премій	1533								
інші страхові резерви	1534								
Інвестиційні контракти	1535								
Призовий фонд	1540								
Резерв на виплату джек-поту	1545								
Усього за розділом II	1595								
III. Поточні зобов'язання і забезпечення									
Короткострокові кредити банків	1600								
Векселі видані	1605								
Поточна кредиторська заборгованість за:									
за довгостроковими зобов'язаннями	1610								
за товари, роботи, послуги	1615								
за розрахунками з бюджетом	1620								
у тому числі з податку на прибуток	1621								
за розрахунками зі страхування	1625								
за розрахунками з оплати праці	1630								
Поточна кредиторська за боргова-ність за одержаними авансами	1635								
Поточна кредиторська за боргова-ність за розрахунками з учасниками	1640								
Поточна кредиторська за боргова-ність із внутрішніх розрахунків	1645								
Поточна кредиторська за борго-ваність за страховою діяльністю	1650								
Поточні забезпечення	1660								
Доходи майбутніх періодів	1665								
Відстрочені комісійні доходи від пере страховиків	1670								
Інші поточні зобов'язання	1690								
Усього за розділом III	1695								
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,	1700								

утримуваними для продажу, та групами вибуття									
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800								
Баланс	1900			100	100			100	

Показники, що характеризують майновий потенціал підприємства та методику їх розрахунку наведено в таблиці 5.3

Таблиця 5.3

Алгоритм розрахунку показників майного стану підприємства (назва)

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку показника	Характеристика показника
1	2	3	4
1	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$K_{pvoz} = \frac{\Phi.1p.1010}{\Phi.1p.1300}$	Значення цього показника залежить від повноти використання виробничих потужностей підприємства: чим повніше реалізується потужність підприємства, тим нижчим за інших рівних умов, має бути значення даного коефіцієнта.
2	Коефіцієнт зносу основних засобів	$K_{зоз} = \frac{\Phi.1p.1012}{\Phi.1p.1011}$	Характеризує ту частку вартості основних засобів, що її списано на витати виробництва в попередніх періодах. Збільшення коефіцієнта в динаміці є негативною тенденцією. Прийнято вважати, що значення коефіцієнта зносу більше за 50 % є не бажаним.
3	Коефіцієнт придатності основних засобів	$K_{поз} = \frac{\Phi.1p.1010}{\Phi.1p.1011}$	Показує, яка частка основних засобів придатна для експлуатації в процесі здійснення господарської діяльності.
4	Коефіцієнт вводу основних засобів	$K_{ввоз} = \frac{\Phi.5p.260_{гр.5}}{\Phi.1p.1011_{гр.4}}$	Характеризує частку введених в експлуатацію основних засобів в їх загальній вартості на кінець року.
5	Коефіцієнт вибуття основних засобів	$K_{воз} = \frac{\Phi.5p.260_{гр.8}}{\Phi.1p.1011_{гр.3}}$	Характеризує частку вибутих основних засобів в їх загальній вартості на початку року.
6	Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів	$K_{квоз} = \frac{\Phi.5p.260_{гр.8}}{\Phi.5p.260_{гр.5}}$	Характеризує частку введених основних засобів, що покривають вибуття.
7	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	$\chi_{обвф} = \frac{\Phi.1p.1101 + p.1102}{\Phi.1p.1195}$	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах вказує на ту частину оборотних активів, що знаходяться у виробничій сфері. Сюди відносяться виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів. <u>Висока частка може свідчити або про неефективну політику управління виробничим процесом, зокрема формуванням виробничих запасів, або про ефективну політику управління іншими</u>

		необоротними активами (збутом, розрахунками), що дозволяє спрямовувати більшість фінансових ресурсів у виробничу сферу.
--	--	---

Продовження табл. 5.3

8	Частка основних засобів в активах	$Ч_{оз} = \frac{\Phi.1p.1010}{\Phi.1p.1300}$	Цей показник свідчить про частку фінансових ресурсів, що інвестовані у основні засоби. Надання інтерпретації результатам аналізу також залежить від сфери у якій діє підприємство – для торгового бізнесу важливо формувати запаси товарів для забезпечення безперебійності роботи, відповідно частка основних засобів у загальній сумі активів є низькою. Динаміка зменшення частки основних засобів протягом певного періоду є позитивною в умовах стабільного або зростаючого обсягу виробництва та свідчить про підлаштування підприємства під зниження місткості ринку, кризові процеси і т. д. У той же час така динаміка є негативною в умовах зниження обсягу виробництва та свідчить про неконтрольовану втрату виробничого потенціалу. Збільшення частки основних засобів може розцінюватися як підвищення виробничого потенціалу підприємства.
9	Коефіцієнт оновлення основних засобів	$K_{ооз} = \frac{\Phi.1p.1011_{зр.4} - p.1011_{зр.3}}{\Phi.1p.1011_{зр.4}}$	Вказує на рівень фізичного та морального оновлення основних засобів підприємства. Позитивною тенденцією буде збільшення показника (за умови неврахування інфляційного фактору).
10	Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах	$Ч_{дфi} = \frac{\Phi.1p.1030 + p.1035}{\Phi.1p.1300}$	Вказує на важливість для підприємства інвестицій у фінансові активи – акції, облігації тощо. Висновки щодо доцільності вкладення коштів за цим напрямком слід робити на основі ефективності таких інвестицій. Тобто збільшення частки довгострокових фінансових інвестицій є позитивним явищем , якщо збільшується сума доходів від фінансових інвестицій, а рентабельність таких дій перевищує рентабельність основної діяльності підприємства.
11	Коефіцієнт мобільності активів	$K_{ма} = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1095}$	Вказує на співвідношення оборотних та необоротних активів підприємства. Як і у випадку деяких попередніх показників високе значення мобільності активів характерне для підприємств торгівельної,

		фінансової сфери, в той час як у більшості промислових підприємств частка необоротних активів висока.
--	--	---

5.2 АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ліквідність підприємства – це його спроможність швидко реалізувати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань, тобто це співвідношення величини його високоліквідних активів (кошти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості. Аналіз ліквідності ґрунтується на обчисленні абсолютних та відносних показників.

Абсолютними показниками ліквідності є показники, що характеризують міру забезпеченості зобов'язань наявними коштами. Для цього наявні кошти за активом групують за ступенем зниження їх ліквідності, а зобов'язання за пасивом – по термінах їх погашення (табл. 5.4; 5.5).

Таблиця 5.4

Групування активів балансу підприємства (назва) за їх ліквідністю

Групи активів	Код рядка	рік	рік	Відхилення		рік	Відхилення	
				Абсолютне, тис. грн., (+, -), гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.4/гр.3)* *100%-100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -), гр.7-гр.4	Відносне, % (гр.7/гр.4)* *100%-100%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Найліквідніші активи	Ф.1 р.1160+p.1165							
Швидко ліквідні активи	Ф.1 р.1125+p.1130+p.1155							
Повільно ліквідні активи	Ф.1р.1100+p.1110+p.1170+p.1190+p.1200							
Важко ліквідні активи	Ф.1 р.1095							

Таблиця 5.5

Групування зобов'язань підприємства (назва) за їх терміновістю

Групи пасивів	Код рядка	рік	рік	Відхилення		рік	Відхилення	
				Абсолютне, тис. грн., (+, -), гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.4/гр.3)* *100%-100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.7-гр.4	Відносне, % (гр.7/гр.4)* *100%-100%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Термінові (негайні) пасиви	Ф.1р.1615+p.1620+p.1660+p.1690+p.1700							
Короткострокові	Ф.1р.1600+p.1610							

пасиви								
Довгострокові пасиви	Ф.1р.1500+p.1510+p.1515							
Постійні (стійкі) пасиви	Ф.1р.1495+p.1520+ +p.1525+p.1665							

Порівняння сформованих груп дозволяє визначити тип ліквідності балансу та тенденції змін у його структурі.

Баланс підприємства слід вважати абсолютно ліквідним, якщо:

$$A1 \geq П1; A2 \geq П2; A3 \geq П2; A4 \leq П4. \quad (5.1)$$

У випадку, коли одна або декілька нерівностей має протилежний знак, ніж в оптимальному варіанті, ліквідність балансу не може бути абсолютно ліквідною. Виконання четвертої нерівності свідчить про дотримання підприємством мінімальної умови фінансової стійкості – наявності власних оборотних коштів.

Для якісної оцінки платоспроможності підприємства, крім аналізу ліквідності балансу підприємства, проводять розрахунок та оцінку сукупності відносних аналітичних показників, методика розрахунку яких наведена в табл. 5.6.

Вони вказують на збалансованість поточних зобов'язань та оборотних активів підприємства та свідчать про рівень ризику наявності розривів у платіжному календарі. Значення цих коефіцієнтів, що знаходиться в межах нормативних значень, свідчать про збалансованість структури капіталу, здатність суб'єкта господарювання відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями, тобто вчасно погашати наявні борги та правильно організувати готівкові та безготівкові розрахунки підприємства. Цей процес базується на перетворенні оборотних активів у грошові засоби для подальшого спрямування на розрахункові рахунки постачальників, зарплатні рахунки персоналу, бюджетні фонди тощо.

Таблиця 5.6

Алгоритм розрахунку відносних показників ліквідності підприємства (назва)

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку показника	Характеристика показника
1	2	3	4
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{ал} = \frac{\Phi.1р.1160 + p.1165}{\Phi.1р.1695 + p.1700}$	Характеризує, яка частка короткострокових зобов'язань може бути за необхідності негайно погашена за рахунок наявних грошових коштів. Рекомендоване значення: 0,2-0,35.
2	Коефіцієнт проміжної ліквідності	$K_{прл} = \frac{\Phi.1р.1160 + p.1165 + p.(1120 + \dots + 1155)}{\Phi.1р.1695 + p.1700}$	Засвідчує потенційну здатність підприємства погасити свої поточні зобов'язання при умові отримання від дебіторів всієї суми короткострокової заборгованості.

			Рекомендоване значення: 0,7-0,8.
3	Коефіцієнт поточної ліквідності	$K_{пл} = \frac{\Phi.1p.1195 + p.1200}{\Phi.1p.1695 + p.1700}$	Характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів і показує, скільки

Продовження таблиці 5.6

			грошових одиниць оборотних активів припадає на кожну грошову одиницю поточних зобов'язань. Рекомендоване значення: вище 1.
4	Показник покриття	$Пп = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1695}$	Показує обсяг оборотних активів, що припадає на одиницю короткострокових зобов'язань. Рекомендоване значення: вище 1.
5	Показник співвідношення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості	$K_{дкз} = \frac{\Phi.1p.(1120+1125+1130+1135+1140+1145+1155)}{\Phi.1p.(1605+1615+620+1630+1635+1640+1645)}$	Свідчить про здатність розрахуватися з постачальниками, працівниками та іншими кредиторами за рахунок дебіторів в межах досліджуваного року. У випадку, якщо воно більше одиниці, слід говорити про значне відволікання фінансових ресурсів підприємства дебіторами, що знижує здатність відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями. У випадку якщо показник менший одиниці – підприємство здатне фінансувати дебіторську заборгованість та частину інших активів за рахунок кредиторської заборгованості. Рекомендоване значення: 1.

Високе значення показників є негативним, адже свідчить надмірне відволікання ресурсів підприємства на формування грошових коштів, що призводить до неефективного використання наявних фінансових ресурсів. Адже за умов нормальної економічної ситуації та середньої очікуваної рентабельності підприємства ефективніше вкладати вільні грошові ресурси у власну діяльність, ніж формувати вклади на депозитних рахунках (строкових та до запитання).

Також, низьке значення показників ліквідності свідчить про проблеми із здатністю відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями. Це знижує довіру контрагентів та партнерів до підприємства, що негативно впливає на вартість залучення позикових ресурсів – банківських та комерційних кредитів, веде до підвищення ризику вирішення проблем у судовому порядку тощо.

Як результат розрахунку відносних показників ліквідності – аналітик отримує уявлення про надійність підприємства, рівень поточних фінансових ризиків та ризиків втрати ліквідності, ефективність фінансової політики в короткостроковій перспективі.

5.3 АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона пов'язана з рівнем залежності від кредиторів та інвесторів і характеризується співвідношенням власних і залучених коштів. Значення і

сутність фінансової стійкості яскраво відображаються в її показниках. Розрізняють абсолютні і відносні показники фінансової стійкості.

Першим кроком при проведенні аналізу фінансової стійкості підприємства є дослідження абсолютних показників, що дозволяє визначити тип його фінансового стану. Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування. Співставленні величини запасів господарюючого суб'єкта з джерелами їхнього фінансування дозволяє визначити тип фінансового стану (табл. 5.7).

Виділяють чотири типи фінансової стійкості:

1) абсолютна фінансова стійкість – запаси підприємства сформовані за рахунок його власних джерел (власного капіталу);

2) нормальна фінансова стійкість – формування запасів забезпечуються сумою власних та довгострокових позикових джерел;

3) нестійкий фінансовий стан – запаси формуються як за рахунок капіталізованих джерел (власного капіталу та довгострокових зобов'язань), так і за рахунок короткострокових кредитів, тобто за рахунок усіх основних джерел формування запасів;

4) кризовий фінансовий стан – запаси не забезпечуються основними джерелами їх формування і підприємство перебуває на межі банкрутства.

Таблиця 5.7

**Абсолютні показники оцінки фінансової стійкості підприємства (назва)
(визначення типу фінансового стану підприємства)**

1	Показники	Алгоритм розрахунку	рік	рік	Абсолютне відхилення, тис. грн., (+, -) гр.5-гр.4	рік	Абсолютне відхилення, тис. грн., (+, -) гр.7-гр.5
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Загальна величина запасів	Ф.1р.1100+р.1110					
2	Наявність власних джерел формування запасів	Ф.1р.1495-р.1095					
3	Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	Ф.1р.1495+р.1595-р.1095					
4	Загальна величина основних джерел формування запасів	Ф.1р.1495+р.1595+р.1600-р.1095					
5	Надлишок або нестача власних джерел формування запасів	ряд.2-ряд.1					
6	Надлишок або нестача власних і довгострокових джерел формування запасів	ряд.3-ряд.1					
7	Надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів	ряд.4-ряд.1					
8	Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості	<p align="center">За значеннями показників 5, 6 та 7 визначається трьохкомпонентний показник фінансової стійкості підприємства.</p> <p align="center">Якщо значення показника 5, 6 та 7 більше 0, то коефіцієнту присвоюється 1.</p>					

	Якщо значення показника 5, 6 та 7 менше 0, то коефіцієнту присвоюється 0. (1; 1; 1) – абсолютна фінансова стійкість (0; 1; 1) – нормальний фінансовий стан (0; 0; 1) – нестійкий фінансовий стан (0; 0; 0) – кризовий фінансовий стан
--	---

Відносні показники, що характеризують фінансову стійкість та методику їх розрахунку наведено у табл. 5.8.

Ця група показників вказує на рівень фінансових ризиків для підприємств та рівень їх залежності від позикового капіталу. Висока фінансова стійкість вказує на здатність оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні стреси без зниження фінансового та виробничого потенціалу суб'єкта господарювання.

Таблиця 5.8

**Алгоритм розрахунку відносних показників фінансової стійкості підприємства
(назва)**

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку показника	Характеристика показника
1	2	3	4
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	$K_{фн} = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1900}$	Характеризує частку власного капіталу у загальній вартості авансованого капіталу (джерел фінансування) підприємства. Зростання коефіцієнта фінансової незалежності означає підвищення фінансової стійкості підприємства і є позитивним моментом. Рекомендоване значення: вище 0,5.
2	Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{фз} = \frac{\Phi.1p.1900}{\Phi.1p.1195}$	Є оберненим до коефіцієнта фінансової автономії. Зростання данного показника в динаміці свідчить про збільшення частки залучених коштів у фінансуванні підприємства. Якщо його значення знижується до 1, то це свідчить про те, що власники повністю фінансують своє підприємство. Рекомендоване значення: менше 2.
3	Коефіцієнт фінансового ризику	$K_{фр} = \frac{\Phi.1p.(1595 + 1695 + 1700)}{\Phi.1p.1495}$	Характеризує величину залученого капіталу в розрахунку на 1 грн. Власного капіталу. Чим вище його значення, тим вищий ризик вкладання капіталу в підприємство. Рекомендоване значення: менше 1.
4	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{кпк} = \frac{\Phi.1p.(1595 + 1695 + 1700)}{\Phi.1p.1900}$	Показує частку залученого майна в активах підприємства та ступінь залежності підприємства від кредиторів. Зростання цього показника за часом означає посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів, що є негативною тенденцією. Рекомендоване значення: менше 1.

5	Коефіцієнт фінансової стабільності	$K_{фс} = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.(1595 + 1695 + 1700)}$	Характеризує покриття боргів власним капіталом. Рекомендоване значення: вище 1.
6	Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	$K_{фнкд} = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.(1595 + 1495)}$	Показує відсоток власного капіталу в капіталізованих джерелах.

Продовження табл. 5.8

7	Коефіцієнт довгострокової заборгованості	$K_{дз} = \frac{\Phi.1p.1595}{\Phi.1p.(1595 + 1495)}$	Характеризує загальну капіталізацію підприємства, оскільки суму довгострокових зобов'язань і власного капіталу називають ще загальною капіталізацією підприємства. Показує відсоток довгострокових зобов'язань у капіталізованих джерелах. Підвищення цього показника свідчить, з одного боку, про посилення залежності від зовнішніх кредиторів, а з іншого – про ступінь фінансової надійності підприємства і довіри до нього банків і населення.
8	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{мвк} = \frac{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}{\Phi.1p.1495}$	Характеризує ступінь мобільності власного капіталу, тобто показує ту частину власного капіталу, яка знаходиться в обігу і використовується для фінансування поточної діяльності. Для забезпечення гнучкості при використанні власних коштів підприємства коефіцієнт маневреності власного капіталу має бути досить високим. Позитивною тенденцією вважається невелике зростання його в динаміці.
9	Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$K_{звк} = \frac{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}{\Phi.1p.1195}$	Характеризує здатність підприємства фінансувати оборотні активи за рахунок власних коштів. Нормативним значенням є 0,1 та вище. Рекомендоване значення: вище 0,1. У випадку нижчого значення необхідно залучати додаткові кошти для покриття розривів у платіжному календарі.
10	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$K_{мрк} = \frac{\Phi.1p.(1101 + 1102 + 1103 + 1104)}{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}$	Вказує на частину запасів підприємства, що фінансуються за рахунок власних обігових коштів. Здатність покривати обсяг запасів за рахунок власних коштів свідчить про хороші перспективи розвитку підприємства, низьку потребу у додатковому залученні позикових коштів та потенційно низький обсяг фінансових витрат. Позитивним є

			зменшення значення показника.
11	Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів	$K_{мвок} = \frac{\Phi.1p.1165}{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}$	Вказує, яка частина власних обігових коштів перебуває у грошовій формі. Високе значення показника свідчить про здатність швидко відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями за рахунок власного капіталу.
Продовження табл. 5.8			
12	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	$K_{звоз} = \frac{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095)}{\Phi.1p.(1101 + 1102 + 1103 + 1104)}$	Свідчить про рівень фінансування запасів за рахунок довгострокових джерел фінансових ресурсів. Позитивною динамікою є збільшення показника.
13	Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{фст} = \frac{\Phi.1p.1495 + p.1595}{\Phi.1p.1900}$	Дозволяє вказати, яка частина активів фінансується за рахунок довгострокових джерел фінансування – власного капіталу та довгострокових позикових фінансових ресурсів. Високе значення показника свідчить про низький рівень ризику втрати платоспроможності та хороші перспективи функціонування підприємства. Зокрема банкрутство у поточному році суб'єкту господарювання не загрожує. Рекомендоване значення: 0,7-0,9.
14	Коефіцієнт покриття запасів	$K_{пз} = \frac{\Phi.1p.(1495 + 1595 - 1095) + p.(1600 + 1605 + 1615 + 1635)}{\Phi.1p.(1101 + 1102 + 1103 + 1104)}$	Вказує на скільки запаси забезпечені нормативними джерелами фінансування запасів. Позитивною динамікою є підвищення значення цього коефіцієнту.

Дані показники свідчать про високу незалежність від зовнішніх джерел залучення фінансових ресурсів, низьку імовірність банкрутства, здатність швидко пристосуватися до зміни кон'юнктури ринку і т. д. У той же час надмірно високі значення показників, наприклад, показника фінансової автономії може свідчити про те, що організація не повною мірою використовує наявний потенціал.

5.4 АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінити наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси (засоби) дозволяє аналіз ділової активності, який передбачає застосування якісних та кількісних критеріїв.

До якісних показників оцінки ділової активності належать: розмір ринку збуту продукції, наявність продукції, що експортується, репутацію підприємства тощо.

Кількісний аналіз ділової активності здійснюється за такими основними напрямками:

1. Аналіз динаміки загальних показників господарської діяльності (в процесі дослідження проводиться співставлення темпів зміни розміру прибутку, обсягу

реалізації та активів). Оптимальним вважається наступне співвідношення, що у світовій практиці отримало назву «золоте правило економіки»:

$$T_{\Pi} \geq T_p \geq T_A \geq 100\% , \quad (5.2)$$

де T_{Π} – темп зростання (зменшення) прибутку (р. 2350 Ф. № 2); T_p – темп зростання (зменшення) обсягу реалізації (р. 2000 Ф. № 2); T_A – темп зростання (зменшення) вартості активів (валюти балансу) (р. 1300 Ф. № 1).

Дане співвідношення означає наступний причинно-наслідковий зв'язок:

- якщо темпи зростання обсягу продаж (доходу) і прибутку більше темпів зростання активів, то ефективність використання активів збільшується;

- якщо темпи зростання прибутку є більшими за темпи зростання обсягу продажу, це може бути результатом зниження собівартості;

- якщо темпи зростання прибутку більше темпів зростання активів, а темпи зростання обсягу продаж – менші, то підвищення ефективності використання активів відбувалося тільки за рахунок зростання цін на продукцію (роботи, послуги);

- якщо темпи зростання прибутку і обсягу продаж більші темпів зростання активів, то відбувається підвищення ефективності діяльності підприємства.

2. Аналіз ефективності використання ресурсів підприємства (показники ділової активності виражаються в оцінці оборотності активів підприємства).

Оборотність активів може оцінюватися:

- швидкістю обороту – кількістю оборотів, що роблять за період, який аналізується, активи підприємства або їх складові;

- періодом обороту – середнім строком, за який повертаються грошові кошти, що вкладені у господарську діяльність підприємства.

Показники, що характеризують ділову активність та методику їх розрахунку наведено в табл. 5.9.

Таблиця 5.9

Алгоритм розрахунку показників ділової активності підприємства (назва)

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку показника	Характеристика показника
1	2	3	4
1	Коефіцієнт оборотності активів (трансформації)	$Koa = \frac{\Phi.2p.2000}{\frac{\Phi.1p.1300gr.3 + p.1300gr.4}{2}}$	Коефіцієнт відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку. Зростання оборотності активів оцінюється позитивно за умови прибуткової діяльності підприємства.

2	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$K_{ооа} = \frac{\Phi.2p.2000}{\frac{\Phi.1p.1195zр.3 + p.1195zр.4}{2}}$	Характеризує суму доходу, яка отримується з кожної гривні оборотних активів, тобто ефективність використання оборотних ресурсів підприємства.
3	Коефіцієнт оборотності запасів	$K_{оз} = \Phi.2p.2050 / (\Phi.1 (p.1100 + p.1110)zр.3 + (p.1100 + p.1110)zр.4) / 2$	Дає можливість встановити швидкість обороту запасів для забезпечення виконання завдання з продажу готової продукції. Зростання оборотності запасів свідчить про ефективне і економне їх використання.

Продовження табл. 5.9

4	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{одз} = \Phi.2p.2000 / (\Phi.1 (p.1120 + p.1155)zр.3 + (p.1120 + p.1155)zр.4) / 2$	Показує швидкість обороту дебіторська заборгованості за аналізований період. <u>Зростання цього коефіцієнта свідчить про поліпшення платіжної дисципліни та (або) скорочення обсягів продажу продукції з відстроченням платежу за строками або за вартістю угод.</u> Проблеми з цим елементом активів можуть свідчити про необхідність запровадження системи контролінгу дебіторської заборгованості.
5	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{окз} = \Phi.2p.2050 / (\Phi.1 p.(1605 - 1650 + 1690 + 1700)zр.3 + p.(1650 - 1650 + 1690 + 1700)zр.4) / 2$	Показує, скільки разів виникає заборгованість і сплачується підприємством за період, що аналізується. <u>Зростання цього коефіцієнта може відображати поліпшення платіжної дисципліни у відношеннях з постачальниками, бюджетом та іншими кредиторами чи (або) скорочення закупівель з відстроченням платежу (комерційного кредиту постачальників).</u>
6	Тривалість оборотності активів, дні	$T_{оа} = \frac{360 \text{ днів}}{K_{оа}}$	Тривалість обороту активів характеризує кількість днів, яка необхідна для їх перетворення в грошову форму.
7	Тривалість оборотності оборотних активів, дні	$T_{ооа} = \frac{360 \text{ днів}}{K_{ооа}}$	Тривалість обороту оборотних активів характеризує кількість днів, яка необхідна для їх перетворення в грошову форму.
8	Тривалість оборотності запасів, дні	$T_{оз} = \frac{360 \text{ днів}}{K_{оз}}$	Показує як часто обертаються запаси для забезпечення поточного обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).
9	Тривалість оборотності дебіторської заборгованості, дні	$T_{одз} = \frac{360 \text{ днів}}{K_{одз}}$	Характеризує середній період погашення дебіторської заборгованості, тобто період протягом якого дебіторська заборгованість перетворюється в грошові кошти;

			показує скільки в середньому днів потрібно для отримання оплати за відвантажені товари, виконані роботи, надані послуги. Позитивно оцінюється зниження середньої тривалості обороту дебіторської заборгованості і навпаки.
10	Тривалість оборотності кредиторської заборгованості, дні	$T_{окз} = \frac{360 \text{ днів}}{Кокз}$	Показує розрахункову кількість днів, необхідних, для погашення кредиту, отриманого від постачальників. Якщо тривалість оборотності кредиторської заборгованості більша тривалості оборотності дебіторської

Продовження табл. 5.9

			заборгованості, то умови на яких підприємство отримує поставки значно кращі, ніж умови, які надаються підприємством покупцям, і навпаки.
11	Тривалість виробничого циклу, дні	$T_{вц} = T_{оз}$	Означає період протягом якого сировина та матеріали набувають форми готового товару. Позитивним є скорочення показника.
12	Тривалість операційного циклу, дні	$T_{оц} = T_{оз} + T_{одз}$	Визначає, скільки днів необхідно для виробництва, продажу і оплати продукції підприємства або протягом якого періоду грошові кошти зв'язані у запасах. Кожне підприємство прагне до зменшення значення даного показника.
13	Тривалість фінансового циклу, дні	$T_{фц} = T_{оц} - T_{окз}$	Якщо значення додатне, то підприємство відчуває потребу в грошових коштах. Від'ємне значення свідчить, що підприємство має у безкоштовному користуванні чужі гроші.
14	Фондовіддача	$\Phi_{в} = \frac{\Phi.2p.2000}{\Phi.1p.1010}$	Свідчить про ефективність використання основних засобів. Показник вказує на те, скільки послуг або товарів було надано чи виготовлено із залученням кожної гривні основних засобів. Нормативною тенденцією є також висхідна динаміка показника.
15	Фондомісткість	$\Phi_{м} = \frac{\Phi.1p.1010}{\Phi.2p.2000}$	Є оберненим показником до фондівіддачі. Позитивною тенденцією є скорочення значень цього показника.
16	Коефіцієнт оборотності готової продукції	$Когп = \frac{\Phi.2p.2000}{\Phi.1p.1103}$	Висока оборотність готової продукції вказує на ефективність збутової політики. Якщо підприємство здатне реалізувати продукцію протягом короткого періоду часу, то це свідчить про

			ефективну політику взаємодії із покупцями, що призводить до мінімізації витрат на складування виготовлених товарів. Також висока оборотність може бути ознакою значного попиту на продукцію підприємства. Для цілей підвищення оборотності готової продукції можна, наприклад, укладенням та виконанням зовнішньоекономічного договору для продажу додаткових товарів підприємства зарубіжним клієнтам.
--	--	--	---

Продовження табл. 5.9

17	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{овк} = \frac{\Phi.2p.2000}{\Phi.1p.1495}$	Вказує на ефективність використання капіталу власників та свідчить про його продуктивність. Значення показника означає суму товарів та послуг (без врахування ПДВ), що було виготовлено та вироблено на заучені кошти акціонерів. Позитивною динамікою є зростання значення коефіцієнту.
----	---	---	---

Загалом підвищення оборотності елементів активів свідчить про підвищення ефективності роботи підприємства.

Ця група коефіцієнтів вказує на ефективність використання активів підприємства, послідовність політики управління виробничими запасами та запасами готової продукції і т. д. Підвищення інтенсивності використання основних елементів активів є позитивною тенденцією, адже вивільнена частина фінансових ресурсів може бути спрямована за іншими напрямками. Загалом вивчення цієї групи показників є важливим в рамках аналізу фінансово-економічного стану підприємства.

Крім вище представлених показників ділової активності, виділяють і **показники власного капіталу підприємства**. Ця група показників дозволяє систематизувати інформацію про захищеність та ефективність використання власного капіталу організації в її роботі та є окремими показниками ділової активності. Знаходження значень показників у межах норми є важливим для акціонерів товариства. Розраховуються показники наступним чином (табл. 5.10).

Таблиця 5.10

Алгоритм розрахунку показників власного капіталу підприємства (назва)

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку показника	Характеристика показника
1	2	3	4
1	Коефіцієнт захисту власного капіталу	$K_{звк} = \frac{\Phi.1p.1410 + p.1415}{\Phi.1p.1495}$	Демонструє частину власного капіталу, що виконує захисну функцію на підприємстві. <u>Високе значення свідчить про значний резервний фонд та додатково вкладений капітал, що може бути</u>

			використаним у випадку виникнення непередбачуваних процесів на підприємстві та погіршенні типу фінансової стійкості.
2	Коефіцієнт ризику власного капіталу	$K_{pвк} = \frac{\Phi.1p.(1495 - 1410 - 1415)}{\Phi.1p.(1410 + 1415)}$	Є свідченням рівня ризику втрати підприємством суми свого статутного капіталу та накопиченого нерозподіленого прибутку. У випадку відхилення від нормативного значення знижується довіра до самого підприємства, адже у випадку виникнення кризових ситуацій існує ризик неповернення коштів

Продовження табл. 5.10

			кредиторів. У випадку відхилення доцільно працювати в напрямку збільшення статутного капіталу підприємства. Рекомендоване значення: від 5 і вище.
3	Коефіцієнт захисту статутного капіталу	$K_{зск} = \frac{\Phi.1p.1415}{\Phi.1p.1495}$	Вказує на захищеність статутного капіталу у випадку виникнення складних непередбачуваних ситуацій на підприємстві. Якщо значення показника низьке, наприклад дорівнює нулю, то це пряме порушення законодавства. Відповідно до діючого законодавства коефіцієнт повинен бути не меншим 0,15. Якщо значення показника є нижчим, то рекомендовано протягом наступних років, відповідно до законодавства, кожен рік збільшувати резервний фонд на 5 %.
4	Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування	$K_{рп} = (\Phi.1.p(1415 + 1420)_{р.4} - \Phi.2.p.2350) / \Phi.2.p.2350$	Означає здатність підприємства розвиватися за рахунок проведення ефективної діяльності, що приносить значний прибуток. <u>Низьке значення показника свідчить, що більшість прибутку підприємства було виведено з обороту</u> , зокрема для виплати дивідендів акціонерам.
5	Рентабельність власного капіталу, %	$P_{вк} = \frac{\Phi.2.p.2350}{\Phi.2.p.2355} \times 100\% / \Phi.1.p.1495$	Дозволяє визначити ефективність власного капіталу підприємства, тобто коштів, що належать акціонерам. Зазвичай, високе значення показника є позитивним показником. У свою чергу низьке значення свідчить про неефективний рух капіталу на підприємстві, що призводить до зменшення його вартості. Позитивною тенденцією протягом декількох років є висхідна динаміка.

інфляції на монетарні статті									
Фінансовий результат до оподаткування:									
Прибуток	2290								
Збиток	2295								
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300								
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305								
Чистий фінансовий результат:									
Прибуток	2350								
Збиток	2355								

Доцільно проаналізувати структурні зміни елементів операційних витрат підприємства (табл. 5.12).

Таблиця 5.12

Оцінка динаміки структурних змін елементів операційних витрат підприємства (назва) за період (роки), тис. грн.

Назва статті	Код рядка	рік	рік	Питома вага, %		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.6-гр.5	Рік	Питома вага, %	Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.9-гр.6
				рік	рік				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Матеріальні затрати	2500								
Витрати на оплату праці	2505								
Відрахування на соціальні заходи	2510								
Амортизація	1515								
Інші операційні витрати	2520								
Разом	2550			100	100	-		100	-

Далі необхідно проаналізувати динаміку показників прибутку підприємства. Оцінка проводиться методом порівняння фактичних даних за звітний період зі звітними даними за попередній період (табл. 5.13).

Таблиця 5.13

Оцінка динаміки показників прибутку підприємства (назва) за період (роки), тис. грн.

Показник	Код рядка	рік	рік	Відхилення		рік	Відхилення	
				Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.4-гр.3	Відносне, % (гр.4/гр.3)* *100%-100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.7-гр.4	Відносне, % (гр.7/гр.4)* *100%-100%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000							
Валовий прибуток	2090							

Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105							
Дохід (витрати) від зміни страхових резервів	2110							
Інші операційні доходи	2120							
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121							

Продовження табл. 5.13

Дохід від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122							
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток)	2190							
Доход від участі в капіталі	2200							
Інші фінансові доходи	2220							
Інші доходи	2240							
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275							
Фінансовий результат до оподаткування (прибуток)	2290							
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300							
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305							
Чистий фінансовий результат (прибуток)	2350							

Кінцеві результати діяльності характеризуються не лише абсолютними показниками прибутку або збитку. Суб'єкти господарювання, які зацікавлені у віддачі від використання ресурсів і вкладеного капіталу, аналізують співвідношення отриманого ефекту з понесеними витратами (використаними ресурсами).

Для цього обчислюються відносні показники ефективності – коефіцієнти рентабельності.

Залежно від того, що є базовим показником для розрахунку, тобто з чим порівнюють вибраний показник фінансового результату діяльності, виділяють дві великі групи показників рентабельності:

- **рентабельність активів** (показує ефективність використання майна підприємства – економічна рентабельність) і **рентабельність капіталу** (показує ефективність управління капіталом підприємства – фінансова рентабельність);

- **рентабельність продажів** (визначає ефективність продажу продукції з точки зору отриманого прибутку – валового, операційного або чистого).

Методика розрахунку показників рентабельності наведена в табл. 5.14.

Таблиця 5.14

Алгоритм розрахунку показників рентабельності підприємства (назва)

№ з/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку показника	Характеристика показника
1	2	3	4
1	Рентабельність активів (майна, сукупного капіталу)	$Pa = \frac{\Phi.2p.2350}{\Phi.1p.1300}$	Рентабельність активів характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку, тобто показує, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства. Позитивною динамікою є зростання значення показника.
2	Рентабельність власного капіталу	$P_{ек} = \frac{\Phi.2p.2350}{\Phi.1p.1495}$	Чиста рентабельність власного капіталу є головним інвестиційним показником, що характеризує норму прибутку на власний капітал. Такий показник найкраще визначає результативність діяльності підприємства, показуючи, скільки прибутку приносить кожна гривня власного капіталу. Рекомендоване значення: 0,13-0,24.
3	Рентабельність продукції	$P_{np} = \frac{\Phi.2p.2090}{\Phi.2p.2050}$	Показує, скільки отримано прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво. Позитивною динамікою є зростання значення показника.
4	Валова рентабельність продажу	$VPn = \frac{\Phi.2p.2090}{\Phi.2p.2000}$	Цей показник визначає рівень, на який підприємство може збільшити операційний прибуток шляхом зниження адміністративних витрат і витрат на збут. Позитивною динамікою є зростання значення показника.
5	Операційна рентабельність продажу	$OPn = \frac{\Phi.2p.2190}{\Phi.2p.2000}$	Показує рентабельність підприємства після вирахування витрат на виробництво і збут продукції. Позитивною динамікою є зростання значення показника.
6	Чиста рентабельність продажу (коефіцієнт рентабельності діяльності)	$CPn = \frac{\Phi.2p.2350}{\Phi.2p.2000}$	Показує, скільки чистого прибутку надходить підприємству в кожній гривні від продажу продукції, товарів, робіт, послуг. Коефіцієнт чистої рентабельності реалізованої продукції характеризує вплив структури капіталу і фінансування підприємства на його рентабельність. Позитивною динамікою є зростання значення показника.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». – [Електронний ресурс]: затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: Уавч. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Г.М. Азаренков, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. – К.: Знання-Прес, 2009. – 299 с.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навч. посібник / О.Я. Базилінська. – 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2011. – 328 с.
4. Воронко О.С. Економічний аналіз: Навч. посібник / О.С. Воронко, Н.П. Штепа. – Львів: «Новий Світ-2000», 2012. – 279 с.
5. Іванюта П.В. Управління ресурсами та витратами: Навч. посібник / П.В. Іванюта, О.П. Лугівська. – К.: ЦУЛ, 2009. – 320 с.
6. Карпенко О.В. Экономический механизм управления коммерческой деятельностью организаций: Монография / О.В. Карпенко А.Н. Лебедев – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. – 180 с.
7. Карпенко О.В. Неповна собівартість: теорія і практика обліку, аналізу, контролю: Монографія / О.В. Карпенко, Г.О. Соболь – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 241 с.
8. Косова Т.Д. Організація і методика економічного аналізу: Навч. посіб. / Т.Д. Косова, П.М. Сухарев, Л.О. Ващенко та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
9. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / Т.Д. Косова. – К.: ЦУЛ, 2013. – 440 с.
10. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз: Підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К.: ЦУЛ, 2008. – 392 с.
11. Прохар Н.В. Взаємозв'язок та відмінності обліку доходів, витрат і фінансових результатів відповідно до П(с)БО та податкового кодексу України: монографія / Н.В. Прохар, Н.В. Хоменко. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2014. – С. 122-137.
12. Сіменко І.В. Аналіз господарської діяльності: Навч. посібник / І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. – К.: ЦУЛ, 2013. – 384 с.

13. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський (фінансовий) облік, оподаткування і звітність: Підручник / Н.М. Ткаченко. – 6-те вид., доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 982 с.

14. Шпанковська Н.Г. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: Навч. посібник / за ред. К.Ф. Ковальчука. – К.: ЦУЛ, 2012. – 328 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Орієнтовна тематика бакалаврських (випускних) робіт за напрямом підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» ДФН (2015-2016н.р.)

№ з/п	Назва теми дослідження
1	Механізм формування фінансових результатів та шляхи його вдосконалення, на прикладі (назва підприємства).
2	Організація формування оборотних активів та джерел їх утворення, на прикладі (назва підприємства).
3	Фінансове управління капіталом та шляхи його вдосконалення, на прикладі (назва підприємства).
4	Механізм формування та використання прибутку та шляхи його покращення, на прикладі (назва підприємства).
5	Фінансове управління грошовими потоками та шляхи його вдосконалення, на прикладі (назва підприємства).
6	Фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення, на прикладі (назва підприємства).
7	Особливості організації фінансової діяльності та шляхи її вдосконалення, на прикладі (назва підприємства).
8	Організація та шляхи вдосконалення формування та використання активів, на прикладі (назва підприємства).
9	Управління фінансовими ресурсами та шляхи їх покращення, на прикладі (назва підприємства).
10	Управління оборотним капіталом та шляхи його покращення, на прикладі (назва підприємства).
11	Управління формуванням власного капіталу, на прикладі (назва підприємства).
12	Оцінка кредитоспроможності та шляхи її вдосконалення, на прикладі (назва підприємства).
13	Оцінка платоспроможності та шляхи її вдосконалення, на прикладі (назва підприємства).
14	Організація формування та використання фінансових ресурсів, на прикладі (назва підприємства).
15	Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності, на прикладі (назва підприємства).

	підприємства).
16	Методи управління фінансовими ризиками, на прикладі (назва підприємства).
17	Фінансова стійкість та шляхи її покращення, на прикладі (назва підприємства).
18	Вплив витрат на результати фінансово-господарської діяльності, на прикладі (назва підприємства).
19	Оцінка системи фінансового планування, на прикладі (назва підприємства).
20	Фінансова оцінка діагностики банкрутства, на прикладі (назва підприємства).
21	Шляхи забезпечення платоспроможності, на прикладі (назва підприємства).
22	Організація банківських операцій, на прикладі (назва підприємства).
23	Вдосконалення кредитної політики комерційного банку, на прикладі (назва підприємства).
24	Оцінка кредитного ризику комерційного банку, на прикладі (назва підприємства).
25	Управління ліквідністю комерційного банку, на прикладі (назва підприємства).
26	Формування та управління фінансовими ресурсами комерційних банків, на прикладі (назва підприємства).
27	Оцінка фінансової стійкості комерційного банку, на прикладі (назва підприємства).
28	Методи забезпечення фінансової надійності страхової компанії, на прикладі (назва підприємства).
29	Управління фінансовим станом страхової компанії, на прикладі (назва підприємства).
30	Оцінка впливу маркетингових заходів на фінансову діяльність, на прикладі (назва підприємства).
31	Механізм антикризового фінансового управління, на прикладі (назва підприємства).
32	Механізм вибору стратегії розвитку підприємства як засіб подолання кризових явищ, на прикладі (назва підприємства).
33	Діагностика фінансової кризи, на прикладі (назва підприємства).
34	Механізм формування довгострокової фінансової політики, на прикладі (назва підприємства).
35	Податкове планування на підприємстві та його вдосконалення, на прикладі (назва підприємства).
36	Розробка бізнес-плану та фінансова оцінка його ефективності, на прикладі (назва підприємства).
37	Оцінка управління прибутком та рентабельністю, на прикладі (назва підприємства).
38	Методи управління фінансовою безпекою, на прикладі (назва підприємства).
39	Оцінка фінансової рівноваги та форм її забезпечення, на прикладі (назва підприємства).
40	Оцінка фінансового контролінгу, на прикладі (назва підприємства).

Додаток Б**Форма заяви на бакалаврську дипломну роботу**

Завідувачу кафедри економіки та фінансів
ТНТУ ім. І. Пулюя

д.е.н., проф. _____
(прізвище та ініціали)

студента ____ курсу, групи _____

(П.І.Б. повністю)

ЗАЯВА

Прошу дозволити написання бакалаврської дипломної роботи за темою:
«_____» та призначити
науковим керівником _____.
(посада, вчений ступінь, звання, П.І.Б.)

Студент: _____ / _____ /
(прізвище та ініціали) (підпис)

«____» _____ 2015 р.

ПОГОДЖЕНО:

Науковий керівник

дипломної роботи _____ / _____ /

(прізвище та ініціали)

(підпис)

«___» _____ 2015 р.

Додаток В

Форма № Н-9.02

Міністерство освіти і науки України

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

(повне найменування вищого навчального закладу)

Економіки і підприємницької діяльності

(назва факультету)

Економіки та фінансів

(повна назва кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломного проекту (роботи)

Бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: _____

Виконав: студент (ка) _____ курсу, групи _____

напряму підготовки (спеціальності)

6.030508 «Фінанси і кредит»

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник _____
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль _____
(прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2015

Додаток Г

Форма № Н-9.01

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет _____ Економіки і підприємницької діяльності
Кафедра _____ Економіки та фінансів
Освітньо-кваліфікаційний рівень _____ Бакалавр
Напрямок підготовки _____ 6.030508 «Фінанси і кредит»
(шифр і назва)
Спеціальність _____
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) _____

Керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом по університету від « ____ » _____ 20__ р.

2. Термін подання студентом проекту (роботи) _____

3. Вихідні дані до проекту (роботи) _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Додаток Д**АНОТАЦІЯ**

Іванова А.В. Оцінка фінансового планування, на прикладі ТОВ «Мрія». – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» за напрямом 6.030508 «Фінанси і кредит». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2015.

Об'єктом дослідження є особливості фінансового планування виробничо-господарської діяльності ТОВ «Мрія».

Мета дослідження полягає у визначенні та висвітленні сутності фінансового планування, а також обґрунтуванні його необхідності для розвитку, ефективного управління та стабільності ТОВ «Мрія».

Методи дослідження: історико-економічний; системного підходу; аналізу та синтезу; порівняльний та структурний; порівняння та спостереження; економіко-статистичного аналізу; економічного аналізу; фінансового аналізу; формалізації; причинно-логічний тощо.

У даній роботі досліджено теоретико-методичні основи фінансового планування на підприємстві. Проаналізовано фінансово-господарський стан ТОВ «Мрія». Здійснено оцінку фінансового планування ТОВ «Мрія». Запропоновано шляхи покращення фінансового планування ТОВ «Мрія».

Ключові слова: фінансове планування, фінансовий план, фінансовий прогноз, фінансовий результат, фінансовий стан підприємства, поточне фінансове планування, оперативне фінансове планування, стратегічне фінансове планування, бізнес-план.

Додаток Е

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
1.1. Сутність поняття фінансового планування.....	
1.2. Види фінансового планування.....	
1.3. Особливості бізнес-планування на підприємстві.....	
Висновок до розділу 1.....	
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТОВ «МРІЯ»	
2.1. Історія розвитку та техніко-економічна характеристика діяльності підприємства.....	
2.2. Аналіз планування формування капіталу підприємства.....	
2.3. Оцінка співвідношення активів та джерел їх фінансування.....	
Висновок до розділу 2.....	
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ТОВ «МРІЯ»	
3.1. Стратегії фінансування як засіб балансування грошовими коштами на підприємстві.....	
3.2. Обґрунтування вибору джерела фінансування.....	
3.3. Визначення стратегічних цілей тарозроблення фінансової політики.....	
Висновок до розділу 3.....	
РОЗДІЛ 4 СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА	
4.1. Оцінка фінансово-економічних показників стану галузі.....	
4.2. Організаційно-правові аспекти виробничо-господарської діяльності підприємства.....	
Висновок до розділу 4.....	
РОЗДІЛ 5 ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ	
5.1. Конкретизація показників цілей стратегії.....	
5.2. Оцінка реалізації фінансової стратегії.....	
Висновок до розділу 5.....	
РОЗДІЛ 6 ОХОРОНА ПРАЦІ	
6.1.	
6.2.	
6.3.	
Висновок до розділу 6.....	
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

Додаток Ж

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Кафедра _____

В І Д Г У К

на дипломну роботу за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр»

Студента _____

На тему: _____

Напрямок підготовки і група _____

Обсяг дипломної роботи: графічного (ілюстративного) матеріалу – _____ аркушів формату А1 (слайдів); кількість сторінок пояснювальної записки – _____ аркушів формату А4; кількість сторінок додатків – _____ аркушів формату А4.

Висновок про відповідність дипломної роботи завданню _____

Короткий зміст прийнятих рішень _____

Зауваження, побажання _____

Позитивні сторони роботи _____

Оцінка графічної частини (ілюстративного матеріалу) та пояснювальної записки: _____

Рівень підготовки студента, вміння використовувати набуті знання для ухвалення рішень _____

Загальна оцінка дипломної роботи: _____

Відгук склав: _____

(вчений ступінь, посада, прізвище та ініціали керівника)

« _____ » _____ 201__ р. _____

(підпис керівника)

Додаток К

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової
звітності"

Підприємство
Територія
Організаційно-правова форма власності
Вид економічної діяльності
Одиниця виміру: тис. грн.
Адреса:

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ
за КОАТУУ
за КОПФГ
за КВЕД

КОДИ		

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)

на _____ 20__ р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016		
знос інвестиційної нерухомості	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020		
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021		
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Виробничі запаси	1101		
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104		
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестраховання	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		

Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165		
Готівка	1166		
Розрахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Частка перестраховика у страхових резервах у тому числі в:	1180		
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		
III. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований пайовий капітал	1400		
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у до оцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425		
Вилучений капітал	1430		
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення виплат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви	1530		
у тому числі:			
резерв довгострокових зобов'язань	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат	1532		
резерв незароблених премій	1533		
інші страхові резерви	1534		
Інвестиційні контракти	1535		
Призовий фонд	1540		

Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за: за довгостроковими зобов'язаннями	1610		
За товари, роботи, послуги	1615		
За розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
За розрахунками зі страхування	1625		
За розрахунками з оплати праці	1630		
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900		

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

Підприємство

Дата(рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ (ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)

за 20__ р.

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховання	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		

Валовий :			
прибуток	2090		
збиток	2095		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120		
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130		
Витрати на збут	2150		
Інші операційні витрати	2180		
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрати від первісного визначення біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності :			
прибуток	2190		
збиток	2195		
Доход від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290		
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		
збиток	2355		

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податковий прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	1515		
Інші операційні витрати	2520		
Разом	2550		

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток), що припадає на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток), що припадає на одну просту акцію	1615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

Додаток Л

Таблиця 1

Оцінка техніко-економічних показників ТОВ «Мрія» за 2013-2015 роки

Показники	рік	рік	Відхилення		рік	Відхилення	
			Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.3- гр.2	Відносне, % (гр.3/гр.2)* *100%- 100%		Абсолютне, тис. грн., (+, -) гр.6- гр.3	Відносне, % (гр.6/гр.3)* *100%- 100%
1	2	3	4	5	6	7	8
Вартість активів, тис. грн.							
Вартість основних засобів, тис. грн.							
Вартість власного капіталу, тис. грн.							
Вартість реалізованої продукції, тис. грн.							
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.							
Обсяг реалізованої продукції (послуг), шт.							
Матеріальні витрати, тис. грн.							
Витрати на оплату праці, тис. грн.							
Кількість працюючих, чол.							
Середня заробітна плата одного працівника, грн.							
Продуктивність праці, тис. грн./чол.							
Кредиторська заборгованість, тис. грн.							
Дебіторська заборгованість, тис. грн.							
Чистий прибуток, тис. грн.							
Рентабельність продукції, %							
Рентабельність активів, %							
Рентабельність капіталу, %							
Фондовіддача							
Фондомісткість							
Фондоозброєність							
Коефіцієнт зношення ОФ							
Коефіцієнт придатності ОФ							

Додаток М

Приклади оформлення бібліографічного опису

Книга одного автора

1. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування: Навчальний посібник / Г.О. Крамаренко; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – К.: ЦНЛ, 2003. – 224 с.

Книга авторського колективу у складі від двох до чотирьох осіб

1. Лігоненко Л.О. Управління грошовими коштами торговельного підприємства: Навчальний посібник / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ковальчук; Міністерство освіти і науки України; Київський держ. торговельно-економ. ун-т. – К.: КДТЕУ, 1998. – 156 с.

2. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу: Учебно-практическое пособие / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М, 2001. – 208 с.

Книга п'яти і більше авторів

1. Риск-менеджмент инноваций: Монография / Т.А. Васильева, О.Н. Диденко, А.А. Епифанов [и др.]. – Сумы: Деловые перспективы, 2005. – 260 с.

2. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: Монографія / А.О. Єпіфанов, Н.А. Дехтяр, Т.М. Мельник [та ін.]; ред. А.О. Єпіфанов. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 286 с.

Книга, видана без автора

1. Фінансовий менеджмент: Підручник / Міністерство освіти і науки України, КНЕУ; ред. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.

Словники, довідники

1. Україна у цифрах у 2008 році: Статистичний збірник / Держ. комітет статистики України; ред. О.Г. Осауленко. – К.: Інформаційно-аналітичне агентство, 2009. – 260 с.

2. Большой экономический словарь. 25 000 терминов / ред. А.Н. Азрилиян. – 6-е изд., доп. – М.: Ин-т новой экономики, 2004. – 1376 с.

Багатотомні видання

1. Основы финансового менеджмента: в 2 т. / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1999. – Т. 1. – 592 с. – (Библиотека финансового менеджера).

Законодавчі та нормативні документи

1. Закон України про пенсійне забезпечення: Офіційне видання. – К. Парламентське вид-во, 1998. – 56 с.

2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 [Електронний ресурс] // Правові системи НАУ. – Режим доступу: <http://zakon.nau.-ua/doc/?code=v0014665-06> – 29.09.2010.

Дисертації, автореферати

1. Пластун О.Л. Розвиток системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва : дис. канд. екон. наук: спец.

08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / О.Л. Пластун; Держ. вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». – Суми, 2007. – 250 с.

2. Матвієнко П.В. Розвиток грошово-кредитних відносин у трансформаційній економіці України: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.04.01 – Фінанси, грошовий обіг і кредит / П.В. Матвієнко; Київський нац. економічний ун-т. – К., 2004. – 19 с.

Стаття з газети чи журналу

1. Боярко І.М. Оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / І.М. Боярко // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 90-100.

2. Гриценко Л.Л. Контролінг грошових потоків підприємств / Л.Л. Гриценко, І.М. Боярко, В.В. Роєнко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 148-155.

Складова частина збірника

1. Школьник І.О. Роль банків у процесі формування національної моделі фінансового ринку / І.О. Школьник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції (22-23 листопада 2007 р.): у 2 т.: Т. 1. – С. 106-108.

Електронні ресурси

1. Архів статистичної інформації. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.sumystat.sumy.ua/archiv.html>. – 08.05.2010.

Закордонні видання

1. Altman E. Corporate distress diagnosis: comparisons using linear discriminant analysis and neural network – the Italian experience / E. Altman, G. Marco, F. Varetto // Journal of Banking and Finance. – 1994. – № 18. – P. 505-529.

Додаток Н

Форма титульного аркуша ілюстративного матеріалу

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Кафедра економіки та фінансів

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

ДО БАКАЛАВРСЬКОЇ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ
на тему:

«_____»

Студент гр. _____
освітнього ступеня
«Бакалавр»
напряму підготовки
6.030508 «Фінанси і кредит»

П.І.Б. студента

Науковий керівник
дипломної роботи

П.І.Б. викладача

Тернопіль-20__ р.

